FERRER Y CODINA

TOREROS D'HIVERN

MADRID
Sociedad de Autores Españoles
1914

TOREROS D'HIVERN

FÉLIX COSTA
IMPRESSOR
Nou de la Rambla, 45

TOREROS D'HIVERN

COMEDIA EN TRES ACTES Y EN PROSA

PER

A. FERRER Y CODINA

Estrenada ab inusitat èxit en el Teatre Català, instalat en el de Romea, la nit del 4 de desembre de 1895

BARCELONA
BIBLIOTECA «TEATRO MUNDIAL»
21 - Carrer de Sant Pau - 21
1914

REPARTIMENT

Personatges	Actors
MERCENETA	D.ª Carme Parreño.
PAULINA.	» Adela Clemente.
DONYA ANTONIA	» Agna Monner.
LOLA	» Guadalupe Alentorn.
RAMON (EL CARTUJANO) . . .	D. Hermenegild Goula.
PASTETES	» Jaume Capdevila.
SENYOR MIQUEL	» Aciscle Soler.
ALBERT	» Modest Santolaria.
MILOCA	» Antòn Serraclara.
ANTONET	» Francisco Llano.
ESPIA-DIMONIS	» Joaquim Pinós.
BIELÓ	» Llorens Capdevila.
CAMARER	» Carlos Rubio.
DELEGAT DEL GOVERNADOR. .	» Joseph Casanovas.
CRIAT	» N. Ferrer.
SENYORA COLOMA (no parla).	

Criats, toreros, guardias, soldats, mariners y poble.
Punt de vista: el del actor.

El primer acte: una masía prop de Lleyda. Segón y tercer: una fonda de Tarragona

---

Epoca, actual.

Director artístich; D. HERMENEGILD GOULA.

ACTE PRIMER

Sala d'una masía rica. Dugues portes al fons y dugues més per banda. Entre les dugues primeres, una gran panoplia, composta d'un cap de toro, dugues muletes, dos estochs, dugues piques y quatre banderilles. A un costat de la panoplia, una monya molt elegant. Per les demés parets, capes de torero, un mocador de Manila, corones ab llassos, etc.—Al aixecarse el teló, Ramón, assentat en un sofà, primer terme esquerra, està llimpiant ab una badana un estoch de matar. Vesteix pantalón alt, faixa de seda, camisa ab coll baix, cordat ab dos jochs de gemelos de brillants, y americana o batí de colors xillons. Pentina «pan y toros». Assentades primer terme dreta estàn: Donya Antonia, acabant de confeccionar una monya igual a la de la paret, y Merceneta, clavant uns alamars a una jaquetilla de luxe.—Són les dèu del matí.

ESCENA PRIMERA

RAMÓN, DONYA ANTONIA y MERCENETA.

ANTONIA ¡Vès si n'ha donat, de feyna, la perdua d'aquella monya!...

RAMÓN Llàstima de treball.

MERCENE. ¡Just! Deixarem l'altra sense *pendent!* Ja't dich que'n fa de goig, ara, aquella paret.

RAMÓN Després... aquest empenyo en que hagi servit... com si no fos lo meteix.

ANTONIA Per mi no tindría cap mèrit. Una bandera, pera ser gloriosa, ha de tenir el bateig de sanch.

MERCENE. Ab això soch de l'opinió de la mamà.

RAMÓN Aprobado.

MERCENE. Lo que sentiría, que'ns haguéssim pres aquest treball essent tu qui te n'haguessis endut la que falta a la paret.

RAMÓN ¿Ja hi tornem?

MERCENE. La minyona bé va dirho.

RAMÓN Com que va ser ella, a un o altre havía de carregar el mort... ¡ Vès què n'havía de fer jo de la monya !...

MERCENE. Tu t'ho sabràs.

RAMÓN ¡ Tu, que ho dius !

ANTONIA Podíes haverla regalada a algún amich.

MERCENE. O amiga.

RAMÓN ¡ Ja hi som !

ANTONIA ¡ Vaja, dòna !... tingues més confiansa, tu també.

RAMÓN Ella si que les clava pel descosit.

ANTONIA Dels marits ociosos se n'ha de desconfiar, que'ls que tenen ocupació, y més si són artistes, ja s'hi miren de caure en una baixesa.

RAMÓN ¿Sents, ta mare?

MERCENE. Ja sabs que la mamà va sempre a favor teu.

RAMÓN Perquè em coneix a fondo, ¿oy?

MERCENE. Bé, bé, bé... Vès si t'està bé aixís. (Dantli la jaquetilla.)

ANTONIA Jo dich lo que'm sembla. Després... no crech que may t'hagi dat motius perquè puguis sospitar rès de mal. (Després d'inspeccionar la jaquetilla, la tira sobre'l respaldo del sofà.)

RAMÓN Que ho digui.

MERCENE. No ho sé... però això de que se'n vagi sol pel món tants mesos...

RAMÓN Sol, no, perquè sempre porto la teva imatge gravada a la memoria.

MERCENE. No sé hont la portes gravada...

ANTONIA Tonta... el que la vol fer...

RAMÓN Y se n'ha de venir de mena : ¿oy, mamà?

ANTONIA Naturalment.

MERCENE. Després... abans may se't feya tart per

anarte'n, y ara, jo crech que contes les hores que't falten pera agafar el tren y perdre't de vista.

RAMÓN ¿Jo?... Si·ni sé el dia que menjo pa.

MERCENE. ¡Qui et pogués venir al darrera!

RAMÓN Vina, dòna... jo ho voldría que vinguessis. ¿Perquè no véns? Vingui vostè també, mamà.

ANTONIA ¿Y ara? Ja ens en guardarem prou.

MERCENE. Ja ho sabs, que no vindrem... ¡Bona fatxa hi faríem entremitj de tants homes!

ANTONIA ¡Vès si hi ha cap torero que se l'endugui, la seva dòna!

RAMÓN Potser aixís estaría tranquila.

ANTONIA Vaja... ja està llesta. ¿Què tal? ¿Què m'hi dius? ¿Fa tropa? (Alsant la monya.)

RAMÓN Si que'n fa, vaja.

ANTONIA Poch se dèu pensar, el primer toro que has de matar demà a Tarragona, que tingui d'anar tant mudat.

MERCENE. Y tal.

RAMÓN De bonica ho és.

MERCENE. ¿Si ho és?

ANTONIA ¡Que'n vas esser, noya, de ditxosa de poderte casar·ab un torero!...

MERCENE. El papà no era torero; però va ser empresari de toros, que ve a ser el meteix.

RAMÓN Just... ¡Pam més, pam menos!...

ANTONIA En va ser perquè may li vaig callar, y ab tot, no n'hi ha poca, de diferencia. ¡Jo no esperava pas un Frascuelo! Ab un com el teu marit ja m'hauría dat per satisfeta.

RAMÓN No'm tiri tantes flors, que faré massa olor.

ANTONIA Parlo baix el punt de vista de la opinió del públich en general.

RAMÓN Ara ja me l'ha clavada.

ANTONIA ¿Jo?

MERCENE. Si, mamà, si; no vulguis arreglarho.

ANTONIA No tinch d'arreglar rès. Per mi val tant un torero d'hivern, com us diuhen a vos-

altres, com puguin fer en Guerrita, en Mazzantini, y tots aquests que figuren en primera linia.

MERCENE. Com que totes les banyes foraden igual.

ANTONIA No parlis de foradar, Mercè; no'm fassis tornar a la memoria aquella tarda de trista recordansa...

RAMÓN Bé... ¿Que hem de beure gaseoses?

ANTONIA ¡ Ditxós caixó de gaseoses !

RAMÓN ¡ Ja volía dir jo !...

MERCENE. ¡ Pobre papà !

RAMÓN ¿No podríem cambiar de full?

ANTONIA ¡ Quina hora més terrible !

RAMÓN ¡ Però mamà... ja ho sabem !

ANTONIA ¡ Oh... ja ho sabem !... Es que no puch acabarmho.

RAMÓN Si no s'ho pot acabar, déixiho al plat. ¡ No podem estar un dia tranquils !

ANTONIA Quantes y quantes vegades, ab el meteix vici que tenía d'abocarse a la barrera, l'havía sorprès el toro al saltarla; però ell, que era lleuger, perquè era esvelt y prim com una llapidera, ab quatre gambades deixava el toro ab un pam de nas, y hasta sé que algún cop l'havíen aplaudit, y una vegada fins li van tirar un puro. ¡ Però aquella tarda fatal !...

RAMÓN ¡ No va trobar mal puro !...

ANTONIA Ensopega ab el malehit caixó, y abans de poderse aixecar del tot, quan encara tenía les dugues mans a terra pera donarse impuls, arriba l'altre pel darrera...

MERCENE. Vol dir el toro. (A Ramón.)

RAMÓN Ja... ja... ¡ y allavores... !

ANTONIA ¡ Calla, no m'ho recordis ! Ni que la malehida bestia hagués pres la mida ab un compàs... Desde aquell dia no he vist ni veuré cap més corrida.

RAMÓN Bé... ¿Que'ns hem d'enternir?

MERCENE. ¿Veu? Jo meteixa, quan hi penso, ab això, m'acaben de venir ganes de que en Ramón la deixi, aquesta carrera.

ANTONIA ¡Què dius!
RAMÓN ¿Ara? ¿Justament ara?
MERCENE. Abans era molt jove, no tenía senderi y m'enlluernaven les relacions de les teves proeses, aumentant el meu deliri l'entusiasme de la mamà; però ara cada dia tinch més por... y si vols que t'ho digui clar, por de totes menes. Ja'm pots entendre...
RAMÓN Encara no has obert la boca...
ANTONIA ¡Tonta!
MERCENE. Aquella monya, desde que falta de la paret, que'm sembla que la porto clavada jo al clatell.
RAMÓN ¡Tornemhi!
MERCENE. Lo que't dich, que en quant acabis aquests compromisos que dius que tens per la temporada que demà comenses a Tarragona, no vull més toros. ¡Aquí a casa, ab la teva dòna!
RAMÓN ¡Pam!... ¡ara hi corro!
ANTONIA ¿Y la gloria?... ¡Tu també!
RAMÓN ¡Això! Aquesta es pensa que no és rès la gloria... Y luego: recorda't que al moment de ser casats, jo vaig ser el primer de parlar de deixarho, y tant tu com la mamà, us hi vàreu oposar resoludament.
ANTONIA Això és veritat... Si, noy, si... tens molta rahó.
MERCENE. ¡Jo hagués tingut l'enteniment d'avuy! Però *nunca es tarde...*
RAMÓN Quan és dejorn. ¿Es a dir, que, ara que, francament, hi he agafat més afició y sé més de torejar, voldríes que ho deixés?... Vaja... treutho del cap.
MERCENE. Bé... ja'n parlarem.
ANTONIA ¡Per mi, no! A mi em dura l'entusiasme y em durarà mentres visqui. Ademés... molta part de la nostra gran fortuna és deguda als beneficis cuantiosos que va proporcionar al teu pare el ser empresari,

y quan menos per agrahiment devem ser conseqüentes.

MERCENE. ¿Y si entretant té una desgracia?

RAMÓN El toro que'm mati a mi encara ha de néixer.

ANTONIA ¿Sents?

MERCENE. ¡Vegi el papà!

ANTONIA No sempre hi ha un caixó de gaseoses al pas.

RAMÓN Ni toros que apuntin tant bé.

MERCENE. Bueno, bueno; ell que acabi aquesta temporada, que ja ho enrahonarem.

ANTONIA Per altra part... ja sabs lo que estich pretenint fa temps, y fins a haverho conseguit no ha de pensar en tallarse la *coleta*.

MERCENE. Ja m'agrada allò.

RAMÓN ¿Què és?

ANTONIA Deixaho córrer... Ja ho sabem nosaltres.

RAMÓN ¡No juguem!

MERCENE. Ja t'ho diré. La mamà vol contractar la plassa de Madrid perquè hi vagis a dar una corrida, costi lo que costi; vol que't coneguin.

RAMÓN ¡No tracti de posarme en ridícol!

ANTONIA ¿En ridícol? ¿Per enaltirte?

RAMÓN ¡No m'agraden els bolados! Seguim vivint en aquesta hisenda en pau y en gracia de Déu, com havem fet fins ara. Deixi'm anar a complir els meus compromisos quan tingui d'anarhi, per aquí per provincies, y la gloria, que m'agrada tant com a vostè, tanquemla a casa sense ensenyarla a ningú.

ANTONIA ¡Bé fas prou bocades de les teves hassanyes, cada vegada que tornes de les teves correríes!

MERCENE. Això no ho neguis.

RAMÓN ¡Tornemhi!... a vosaltres ho conto... entre familia.

ANTONIA Molt bé vas esplicarli a l'Albert del modo que't va tirar el mocador de Manila aquella andalusa casada ab un maquinista,

quan vas anar a donar aquella corrida a Sabadell.

RAMÓN ¿Y què?

MERCENE. ¿Y no li vas ensenyar també la mitja de seda que's va treure y et va tirar aquella marquesa, a Valencia?

ANTONIA ¡Negaho!

RAMÓN Però l'Albert és amich y vehí, y no ha d'anar fent de nunci pel món esplicant els meus triomfos. Y després, jo treballo d'afició... Ja sabeu que tot lo que guanyo ho entrego als establiments benèfichs.

ANTONIA Si ab això hi estem molt conformes... al revés... m'agrada, perquè aixís potser algún dia et donaràn la creu de beneficencia.

RAMÓN Si... y la dels albats, y la del matrimoni... ¡no!... qu'aquesta ja fa molt temps que la porto.

MERCENE. Y que dèu ser la que't pesa més. (Surt Albert foro dreta.)

ESCENA II

Els meteixos, ALBERT.

ANTONIA Mira... aquí tenim l'Albert.

ALBERT Senyores... als peus de vostès.

MERCENE. Ola, Albert.

ALBERT ¿Està bé, Merceneta?

MERCENE. Miri's...

ALBERT ¿Y vostè, donya Antonia?

ANTONIA Aquí... barallantme ab en Ramón.

ALBERT ¿Y això? (Dant la mà a Ramón.)

RAMÓN Rès... coses de la mamà. Afanyosa de la meva gloria y ab lluita oberta ab la meva proverbial modestia.

MERCENE. La modestia és bona hasta cert punt... ¿oy, Albert?

ALBERT ¿Qui ho dubta?

ANTONIA Com que si. ¿Y quan marxa?

ALBERT Avuy. Vaig a Barcelona, y demà sortiré cap a Madrid. (A Ramón.) ¿Bé hi cabré en el seu faetón? He sabut que també se'n va en aquest tren.

RAMÓN Ab molt gust.

ANTONIA Ja ho sab, home. N'hi caben vuyt a dins y tres a fòra, y total seràn ell, vostè y la Merceneta, que l'acompanya fins a l'estació, com sempre.

MERCENE. Ja ho veu, si anirem amples.

ALBERT ¡Y tal! (A donya Antonia.) ¡Ah!... tingui... aquí li torno la nota que va donarme. (A Ramón.) Y a vostè li dono la meva enhorabona.

RAMÓN Bé... ¿per què? (Donya Antonia fa senyes a l'Albert.) No fassi senyes, no, que ja la veig.

ANTONIA Jo no'n faig cap, de senya; però la teva honra és la meva y la de la teva dòna, y de la part que a mi em pertany, puch ferme'n lo que vulgui, y has de ser cèlebre, si no per tu, per mi y per la meva filla; per xò vaig concedirte la seva mà.

RAMÓN ¡Mireu's que és prou!...

ALBERT Jo ignorava...

MERCENE. No siguis tonto; una corrida a Madrid et pot dar molt nom.

RAMÓN ¡Vés, vés!

ANTONIA ¡No caldría sinó!... Nada... vostè, Albert, fassi lo que li tinch dit, que no's queixarà de mi.

RAMÓN ¿Però, què ha de fer?

ALBERT (A donya Antonia.) ¿Puch dirl'hi? (A Ramón.) Lograr de l'empresa de la plassa aquella que vostè dongui aquesta corrida que la seva mamà política hi té tant empenyo, cosa que, dats els mèrits que en vostè concorren y les meves influencies, em serà facilíssim el conseguirho.

MERCENE. Si, Albert, si... com que ha de ser l'últim any, que deixi bon recort.

RAMÓN ¡Agafa't per aquí! Y a vostè li advertei-

xo que serà treball inútil, perquè no hi aniré.

ANTONIA No se l'escolti. Quan vostè ho hagi lograt, fàssiho posar desseguida a tots els diaris. Aixís el comprometrem.

RAMÓN ¡ Jo em tornaré boig !

MERCENE. ¡ No siguis aixís !

ALBERT No hi veig el motiu, tampoch.

RAMÓN ¡ Dónguilshi ales vostè, encara !... No hi vull anar, a Madrid. No soch cap eminencia.

ALBERT Segons la nota que'm va entregar la seva mamà política...

ANTONIA Contat per tu meteix, que jo, ja sabs que no he vist rès.

ALBERT N'hi ha per cridar l'atenció dels *amateurs* madrilenyos.

ANTONIA Potser hasta la reina et voldrà conèixer.

ALBERT ¡ Qui sab !

RAMÓN ¡ Prou ! Jo de mi en disposo.

ANTONIA ¡ Y què has de disposar ! No se l'escolti.

RAMÓN ¿ Com s'entén ? (Senyor Miquel y Antonet surten pel foro dreta.)

ESCENA III

Els meteixos, SENYOR MIQUEL y ANTONET ; aviat CRIAT.

(Antonet va ab el trajo de xulo molt exagerat, que's veu que'l sastre se l'ha volgut "rifar". Les seves maneres són mitj d'idiota. Sempre s'arramba a son pare mamantse els dits.)

MIQUEL (A Antonet.) (Digues : Déu los guart.) ¿ Qué's pot passar ?

ANTONIA Endavant.

RAMÓN ¿ Qui són ?

MERCENE. Es el senyor de la caseta de la serra.

MIQUEL Déu los guart. (¡ No't mamis el dit !)

ANTONET Déu los guart. (Els demés saluden.)

MIQUEL Dóna la mà a tots. (L'Antonet va donant la mà a tots y a cada hu repeteix la frase : «Déu lo guart»

sens interrompre el curs de l'escena, y luego s'arramba dret al costat del seu pare.)

MERCENE. (¡ Com va vestit aquest xicot !)

ALBERT Ola, senyor Miquel... ¿vostè aquí?

MIQUEL ¡ Ay, ay ! ¡ el senyor Albert ! ¿Què tal la senyora?

ALBERT Bona... A la masía ab els nens... a Lleyda hi entrem poch.

ANTONIA Prenguin assiento. (Tots s'assenten.)

MIQUEL Ab el permís. Fa poch que he comprat aquesta caseta sobre la serra, hont venim cada dissabte ab el noy y ens en tornem el dilluns. Vostès crech que fan com la familia del senyor Albert... tot l'any viuhen aquí.

ANTONIA Si... Ja en vida del meu marit.

MIQUEL ¿Que també era torero?

ANTONIA No. Ell no.

MERCENE. (A Albert.) (Aquest noy sembla un carnestoltes.)

ALBERT (¡ Y tal !)

MIQUEL ¿Vostè dèu esser el senyor Cartujano?

RAMÓN Per servirlo. (Veyam què voldrà aquest tipo.)

MIQUEL Vostè si que's pot ben alabar d'haver fet tornar ximple al meu hereu.

RAMÓN ¿Jo?

MIQUEL Y que no compto poderne ja fer rès de bo... Miri's, miri's com va vestit. (A tots els escapa el riure.)

ANTONIA (Efectivament, sembla que l'esperin a la rua.)

MIQUEL Vegi a quin punt ha arribat, que m'ha avorrit els fideus.

MERCENE. (¡ Quina solta !)

RAM., ANT.ª ¿Els fideus?

ALBERT El senyor és fideuher.

MIQUEL Si, senyora ; y com no pensa més que ab el dimontri del toros, per rès del món vol estarse a la botiga. ¡ Oh !... y desde que sab, no sé per hont, que vostè ha d'anar a Madrid a dar una corrida...

ANTONET — Un xicot m'ho va dir. (Baixet.)
RAMÓN — ¡Què!... ¿Qui diu que li va dir?
MIQUEL — No sé... ¿Qui dius que t'ho ha dit?
ANTONET — Un xicot. (Avergonyit, baixant el cap.)
ANTONIA — Potser si.
RAMÓN — ¿Però qui ho fa córrer això?
ANTONIA — ¿Què té? Encara et fa favor.
RAMÓN — ¡Jo faré un disbarat!
MERCENE. — Mira, noy: ¡prou guerra! Lo millor serà que't deixis de toros y que s'acabi tanta camorra.
ANTONIA — ¿Per què?
RAMÓN — ¡Ah, no; per xò no! Quan jo ho volía, no us va venir bé a vosaltres, y ara, perquè et pega aixís, voldríes... ¡no!... ¡ca!
MERCENE. — Donchs, noy, no t'entench.
RAMÓN — ¡Jo no ho deixo ni a tiros!
MIQUEL — No, no's cansin. Si quan agafen aqueixa fatlera... jo ho sé per aquest. (Senyalant el noy.)
ANTONIA — Es que jo tampoch comprench perquè ho ha de deixar.
RAMÓN — ¡May!
MIQUEL — Digui, senyor Cartujano: ¿Y què'n farem d'aquest xicot?
RAMÓN — ¡Tiri'l a mar! (Cremat.)
MIQUEL — ¿Què?
MERCENE. — ¡Y ara!
ANTONET — ¡Jo vull anar a casa! (Espantat.)
ANTONIA — (Al senyor Miquel.) No'n fassi cas, que està nerviós.
ANTONET — ¡Vull anarme'n a casa!
MIQUEL — ¡Calla... beneyt!
RAMÓN — ¡Home, si això fa exasperar!
ANTONIA — (Al senyor Miquel.) Bé, ¿què desitja vostè?
MIQUEL — Com que diu que si no'l deixo ser torero es tirarà un tiro, y no som més que jo y ell...
ANTONIA — Jo no li trencaría la inclinació... ¿Vol ser torero? Deixi'l ser torero.
MIQUEL — ¿Vol dir que no fa ordinari?

MERCENE. ¡Y ara!
ANTONIA ¡Vol callar!
RAMÓN Lo que fa ordinari es fer fideus.
MIQUEL ¡Ah, no senyor!... tampoch.
ALBERT De toreros fins n'hi ha que mengen a[...] ministres.
MIQUEL Això ja ho he sentit a dir. Y no's pensi que de disposició n'hi té... Figuri's qu[...] va aprofitar el que jo me n'anés a Bala[...]guer a comprar un bògit...
RAMÓN ¿Per ell?
MIQUEL No, per mi. Y al tornar s'havía fet fe[...] pel sastre aquest vestit, que per rès del món se'l vol treure.
ANTONET ¡Jo no!
MIQUEL Jo crech que hasta hi dorm...
ANTONET ¡Que no!
MIQUEL Pel vehinat no hi ha cap bè ni cabra qu'estiguin segurs, y ja no sé els cops que m'han citat per culpa d'ell.
MERCENE. (A Albert.) (Repari'l... sembla una mona.)
MIQUEL ¿Que me'n faría pagar molt, d'ensenyar-lo?
RAMÓN ¿Jo?... ¿Com vol que l'ensenyi?... ¿Ab què?
MERCENE. Això, com aniría bé, que te'l poguessis endur, ¿oy, noy?
ANTONIA Es veritat.
RAMÓN ¿Que jo me l'endugués?
MIQUEL ¡Oh! no'm fa rès. ¿Que hi voldríes anar?
ANTONET Si, senyor.
MERCENE. Però miri's que'l meu marit marxa en aquest tren.
RAMÓN (Veyam si m'enredaràn.)
MIQUEL No és pas lluny, a casa.
RAMÓN Bé; però ¿què farà ab mi aquest xicot?
MIQUEL No més mirar, per ara.
ANTONIA Això és.
ANTONET ¿No més mirar? ¡no ho vull!...
MIQUEL Però si de cas tínguili cuidado, que és molt atrevit.

RAMÓN ¿Y què apendrà mirant? ¿Que's pensa que'l torejar es com fer fideus?

MERCENE. Home, això de moment. (Aixís tindré qui el vigili.)

ANTONIA Vagi, vagi a arreglarli la maleta y no s'entretinguin.

MIQUEL Oh... gens...

RAMÓN Bé... però... (Nerviós.)

MERCENE. Cuiti... cuiti...

RAMÓN (¡Ay, quin tràngol!)

ANTONIA (A Mercè.) Has tingut una gran pensada.

RAMÓN (¿Com me'n desempellego, d'aquest ximple?)

MIQUEL Bueno, donchs. Aixís, no cal que'ns despedim...

ANTONIA No. ¿Per què?

MIQUEL Vamos... digues: Senyor Cartujano, li dono les gracies y dispensi la molestia.

ANTONET No ho sé dir. (Avergonyit.)

RAMÓN ¿Ja ha pensat que és una carrera plena de perills? ¿Que pot quedar esguerrat per tota la seva vida? ¿Que pot morir?

MIQUEL ¡Que'l reventin! Ja n'hi he fet massa, com més prou, de reflexions... Anem, anem... ¿Que'l trobaré encara aquí, senyor Albert?

ALBERT Es fàcil, perquè no tinch de fer més que arribar a casa y tornar.

ANTONIA ¡Miri's que'l temps passa!...

MIQUEL Vamos, pàssinho bé.

ANTONIA Hasta prompte. (Els demés també saluden. Surt el Criat pel foro esquerra.)

CRIAT ¿Si volen acabar d'arreglar l'equipatge del senyoret?...

MERCENE. Si... tingui... comensi a ficar això al mundo. (Li dóna una jaquetilla.) ¿Que'm ve a ajudar, mamà?

ANTONIA Anem.

RAMÓN (A Albert.) (Vostè quedi's, que hem de parlar.)

MERCENE. ¿Que's queda, Albert?

ALBERT ¡Oh!... molt poch.

MERCENE. No's mogui, que desseguit tornem.
ALBERT No tardin.
MERCENE. No. ¿Anem, mamà?
ANTONIA Anem. Y an en Ramón no se l'escolti.
ALBERT No tingui por. (Se'n va pel foro esquerra.)

ESCENA IV

RAMÓN y ALBERT.

RAMÓN ¡Ay, gracies a l'Esperit Sant!... a la fi quedem sols. Segui.
ALBERT Veyam, ¿què m'ha de dir?
RAMÓN Home, ja s'ho pot pensar. Suplicarli que no vulgui disgustarme satisfent aquest estrany capritxo de la meva sogra, que no és més que una bestiesa, y dispensi'm el vocable.
ALBERT No ho veig aixís.
RAMÓN Bé, donchs, no ho fassi... li demano per favor.
ALBERT ¿Però per què?
RAMÓN Home, quan veu aquesta tenacitat en mi, prova que hi ha motius poderosos. Deixiho córrer.
ALBERT No puch... majorment essent un assumpto que a vostè l'enalteix.
RAMÓN Donchs s'equivoca... em rebaixa.
ALBERT Espliqui's, y si resulta veritat, que'l rebaixa, com diu, jo li dono paraula de desistir.
RAMÓN ¡Això no és cap gracia!
ALBERT Donchs és de l'única manera.
RAMÓN ¿Es a dir que està resolt?
ALBERT De tota resolució.
RAMÓN Donchs ab la seva negativa em posa en el cas de ferli una confessió que m'avergonyeix; però abans d'estar en ridícol als ulls del món, prefereixo, com és natural, estarhi als de vostè no més, que a la fi és amich y sé que's quedarà entre nosaltres. Sàpigaho: Jo... no soch torero.

ALBERT ¿Vostè no és torero?

RAMÓN Ni soch torero, ni sé lo que és una *larga*, ni una *corta*, ni un *volapié*, ni un *vola cabessa*.

ALBERT ¿Vostè no és el Cartujano?

RAMÓN ¡Què Cartujano ni *ocho cuartos!* Cartujano és el nom d'un cavall d'un amich, y el vaig adoptar perquè algún havía d'adoptarne..

ALBERT ¿Sab, donchs, que aquest nom potser sigui duplicat?

RAMÓN ¿Què vol dir?

ALBERT Jo no soch aficionat a toros, tant, que no he vist ni veuré may cap corrida; però crech haver llegit aquest nom en una de novillos que va donarse no fa molt a Saragossa.

RAMÓN ¿De veres?... ¡ca!

ALBERT En fi... no m'hi faré fort. ¿Conque no es torero? Ja m'estranyava, perquè... vaja... torero d'aquests que'ls diuhen d'hivern y ab la posició de vostè, no's veu gaire... vull dir, que's donen patacades.

RAMÓN ¡Calli, home! Y ara consideri si m'havía d'alarmar al veure que anava a escandalitzar la cosa. Tot s'hauría descobert, y ¿quin concepte s'hauría format de mi?

ALBERT Si... si... vaja...

RAMÓN Fins la meteixa sogra y la Merceneta... ¡Oh! lo qu'és la sogra, l'hi juro: em clava al carrer.

ALBERT Perdi cuidado per la meva part... ¿Però com se li va ocórrer fingirse nada menos que torero?... No puch arribar a pensar...

RAMÓN ¡La sogra, home, la sogra! Ella en va ser la causa. No crech que hi hagi cap fabricant de pintes tant aficionat a les banyes com ella.

ALBERT Això és veritat, no parla pas de rès més.

RAMÓN Figuri's que fa uns cinch anys que'm trobava a Sant Hilari, combatentme una afecció d'estómach de resultes d'un deju-

ni prolongat per falta de recursos. Allà vaig toparme ab la que avuy és la meva esposa, que acompanyava a la seva mamà a pendre l'aygua del número hú, a causa, no d'una pedra, sinó d'una pedrera que tenía arrapada al ronyons desde que la van donar a dida. Allí vaig sapiguer qu'eren molt riques y que teníen un verdader deliri pels toros, hasta l'extrem d'haverli escapat de dir a la vella que si se li presentava un torero a demanarli la mà de la filla, l'hi donaría sense ni demanar informes.

ALBERT Vamos... ja veig la cosa.

RAMÓN Jo, Albert, em trobava sense destino; la Merceneta m'agradava encara més que ara...

ALBERT Es natural.

RAMÓN Y vaig fraguarme un plan que'm va donar inmediats y excelents resultats. Un dia, essent a la font, allò que's fa: va preguntarme la mamà per la dolencia que m'aqueixava, y jo, ab tot l'aplom del que desitja ferse home, vaig contestarli que anava a reforsarme el fetge de resultes d'una banyada que se me n'havía endut la meitat en una corrida de novillos. No vaig dir de toros formals perquè s'empassés millor la píndola y fos més difícil la comprovació.

ALBERT Ja ho veig...

RAMÓN ¡Què'ls vaig haver dit! L'èxit va ser complert. Van preguntarme pel meu nom de lidia, y a l'acte em va venir a la memoria el del cavall del meu amich. Van oferirme la casa; y cada nit, mare y filla, em feyen esplicar les peripecies que m'havíen ocorregut en ma vida artística, peripecies que jo inventava, y que tant l'una com l'altra escoltaven ab l'interès ab que Desdèmona escoltava dels llavis d'Otello la relació de les seves victories contra'ls

turchs. Per abreviar li diré que al cap de sis mesos ja em trobava en aquesta payral masía, casat ab la Merceneta, disfrutant una lluna de mel deliciosa y ab tant diner com volía.

ALBERT ¡Vamos... victoria complerta!

RAMÓN ¡Complerta, no! Perquè jo comptava que al ser casats, elles no voldríen que seguís en tant perillós ofici, y que podría, allò que's diu, tallarme la *coleta;* ¡però, ca! A la primera indicació meva, s'hi van oposar de manera tal, principalment donya Antonia, que, per no infondre sospites, no'm va quedar altre remey que dir que m'hi conformava y fer veure que me n'anava a fer temporada cada any per varies plasses d'Espanya, y lo que feya era estarme a Barcelona, fastidiat, tornant luego a casa carregat de trofeus, com banderilles, monyes, mantes de Manila y fins mitges de seda que justifiquessin la meva comedia tauromàquica.

ALBERT ¿Sab que és molt graciós?... Se'n podría fer una comedia de debò.

RAMÓN ¡Ja pot ben dirho!

ALBERT ¿Però perquè no ho deixa, ara que ho vol la seva senyora?

RAMÓN ¿Ara? ¡quina gracia! Allavores, desseguit de ser casats, era la ocasió... Ara han vingut complicacions, que jo, ab tota bona fe, no he pogut evitar.

ALBERT ¿Quines complicacions?

RAMÓN Fa dos anys que, no sé com jo meteix, vaig conèixer una guantera... y veurà... ab algo havía de matar el temps...

ALBERT Per no fastidiarse; si, ja ho veig...

RAMÓN M'haguessin cregut de deixarme quedar a casa quan jo els ho deya. ¿Que's pensa que no'm sab greu, a mi, això? ¿Que s'afigura que no conech que no està prou bé? Però posi's al meu puesto.

ALBERT No... si li sobra la rahó. ¿Y ho sab, la guantera, que vostè és casat?

RAMÓN ¡Ca!... si és una xicota que'm va costar molt de convèncerla... Encara no'm dóna entrada a la casa; y té una mare que no l'he vista may, ¡però que diuhen que per l'honor és una fiera!

ALBERT ¿Es dir, donchs, que no entra a la fortalesa?

RAMÓN ¡No!... hem d'anar de guerrilla.

ALBERT ¿Y com s'arregla, pera justificar la seva ausencia, cada vegada que torna aquí a casa seva?

RAMÓN Del meteix modo que la justifico aquí quan me'n vaig allà. Igual soch el *Cartujano* per la dòna que per la Paulina.

ALBERT ¿Es diu Paulina?

RAMÓN Paulina.

ALBERT ¿Y toreja mitj any per cada una?

RAMÓN ¿Com vol arreglarho, veyam?

ALBERT Sols que les torejades son elles dugues.

RAMÓN ¡No hi fassi bromes!

ALBERT ¿Y també li porta trofeus, a la Paulina?

RAMÓN D'aquí a allà no'm ve tant bé; però l'últim viatge vaig durli la monya que falta en aquella paret, pensant poder carregar el mort a la criada; sols que la Mercè s'ha escamat y desde aquell dia menjo monya.

ALBERT Ja me la presentarà, a n'aquesta Paulina.

RAMÓN Prou... però vostè se'n va a Madrid.

ALBERT No, home; em quedo a Barcelona.

RAMÓN ¿Donchs, y la corrida que havía de preparar?

ALBERT L'hauría quedada a deure.

RAMÓN ¿Es dir, donchs, qué la meva confessió ha sigut de franch?

ALBERT No li sàpiga greu. Jo li faré conèixer la Susagna.

RAMÓN ¿Es a dir que vostè també?... (Content.)

ALBERT ¿Que no soch de carn y ossos, jo?

RAMÓN Es clar... Però vostè no té cap atenuant.

ALBERT Però tinch entrada a la casa.

RAMÓN ¡Quina gracia!

ALBERT No tinc d'anar de guerrilla, com vostè. Això si, té una mare que per l'honor també és una pantera. Un dia va sapiguer, no sé com, que jo havía tingut relacions ab una de Tarragona que's diu Lucrecia, y perquè per Santa Tecla hi vaig anar, es va creure que era per ella, y si no és la xicota m'estrangula.

RAMÓN ¿Que nó té pare?

ALBERT No més té un oncle que és porter del cementiri.

RAMÓN ¡Bufa!

ALBERT Bé, ¿y ahont posa, vostè, a Barcelona?

RAMÓN A câ'n Martin.

ALBERT Ja vindré a trobarlhi... Jo paro al Continental.

RAMÓN ¡Home, una pensada!

ALBERT Vinga.

RAMÓN Ho dich pera fer les dugues presentacions en un dia.

ALBERT Aboqui.

RAMÓN ¿Quedem en trobarnos demà a la tarda a Miramar tots quatre?

ALBERT Ja està dit... a les cinch en punt.

RAMÓN ¡Magnífich! ¡Ay batúa l'Albert!... (Pegantli un cop.)

ALBERT Però, ara que hi penso... ¿Com se desempellega del fill del senyor Miquel?

RAMÓN Ja ho he previst: a l'arribar a Barcelona el faré entrar a comprar puros.

ALBERT ¡Bravo!

RAMÓN Y diré que s'ha perdut.

ALBERT ¡Bon plan! ¡Ja veurà quina tarda passarem!

RAMÓN ¡Calli, que tornen! (Mercè, segón terme esquerra.)

ESCENA V

Els meteixos, MERCENETA.

RAMÓN (Alsant la veu.) Bueno, bueno; ja qu'elles hi tenen tant empenyo, vinga la corrida de Madrid; no'n parlem més.
MERCENE. Aixís m'agrada, que siguis rahonable.
ALBERT Ja m'ha costat de convence'l; però va corrent el temps, y jo'm tinch d'anar a arreglar la maleta.
MERCENE. ¡Si... entretingui's gayre!...
ALBERT Desseguit estaré... Bueno, donchs, faig com el senyor Miquel, no'm despedeixo.
MERCENE. No, no; hasta luego.
ALBERT Adiós. (Se'n va foro dreta.)
RAMÓN Adiós.

ESCENA VI

RAMÓN, MERCENETA, després DONYA ANTONIA y PASTETES.

RAMÓN (Pegantli dolsament a l'espatlla.) ¿Què tal?... ¿què tal, hermosura? ¿Com te va de l'amor?
MERCENE. ¡Ay noy, qu'estàs *charmant!*
RAMÓN ¿Veus? Un ni sab com tenirvos contentes...
MERCENE. Aquests alegroys deuhen ser perquè s'acosta l'hora. ¿Oy que t'ho endevino?
RAMÓN Errat, donchs... Aquests alegroys són ficticis... són pera dissimular la professó que va per dintre; ja ho sabs ara.
MERCENE. ¡Ay fill!... ¡ja m'agradaría creure't, però aquests ulls!...
RAMÓN ¿Què hi trobes?
MERCENE. Que'm sembla que m'estàn dihent: ¡que n'ets de càndida!
RAMÓN ¡No... ja't dich que tens unes sortides!...

MERCENE. Bé, bé... aprofita't, que aquesta serà la teva última campanya.

RAMÓN ¿Ja hi tornem? Vina, vina, sèu, que farem una mica el quart acte de *Don Juan Tenorio*.

MERCENE. ¡ Ximple ! Lo que hem de fer es anar a tancar el mundo.

RAMÓN Ja hi anirem... aprofitem aquests últims moments que podem estar junts, dòna.

MERCENE. ¿Vols dir que no'm respalles, minyó?

RAMÓN ¡ Vaja... ara la respallo ! (Rumors de veus, foro dreta.)

MERCENE. ¿Qui hi ha? (Foro dreta, donya Antonia y Pastetes; ella entra molt contenta y desfentse en compliments. Ell va ab trajo de xulo, elegant y rich; bastó ab gran punyo de marfil y ab un descomunal armillero d'or; parla ab tonillo de la República Argentina.)

ANTONIA Passi... passi... fassi el favor.

RAMÓN (¿Què és això?)

ANTONIA Noy... vès, que't demanen.

RAMÓN ¿A mi? (¿Què vol aquest?) (Pastetes es treu el pavero y avansa pausadament.)

ANTONIA Acosta una cadira, Mercè... ¡ cuita, dòna !

MERCENE. Ara. (Presentantli.)

ANTONIA Fassi'm el favor del sombrero. (L'hi pren.)

PASTETES ¡ No !... ¡ en fi !... salut, maestro. (A Ramón.)

RAMÓN Salut. (¡ Veyam si em vindrà a comprometre, aquest ximple !)

MERCENE. (A donya Antonia.) ¿Qui és?

ANTONIA Un torero.

PASTETES Això és un palacio... ¡ quina quinta més preciosa !

ANTONIA No...

MERCENE. (A donya Antonia.) (¡ Sembla dels grossos !)

ANTONIA (Jo crech que dèu ser en Lagartijo.)

PASTETES (A Ramón.) Vostè ja compendrà qui soch ab l'acento que se m'ha pegat d'estar tant temps allà a Amèrica.

RAMÓN ¡ Ah !... si... desseguida l'he conegut. (¿Qui dèu ser?)

PASTETES Fa tres dies que vaig arribar a Barcelo-

na, com li notificava en la meva carta contestació.

RAMÓN ¿Ah, si? (¡Què s'empatolla!)

ANTONIA ¿Vol pendre alguna cosa? ¿Que ja ha esmorsat?

PASTETES Si, senyora.

ANTONIA ¿Vol una copeta?

PASTETES Vinga... may estarà de més.

ANTONIA Vés, noya. (Se'n va Mercè, segón terme esquerra.)

PASTETES Sento que's molestin.

ANTONIA ¡Ca! (Sentantse al costat d'en Ramón.)

PASTETES Pues senyor... jo he vingut casualment a Lleyda pera veure si trobava un pillo que'm va robar una faixa allà a Montevideo, y ara m'estava passejant per les afores, quan he sapigut, aquí dalt de la serra, hont he entrat a beure un poch d'aygua, que vostè es trobava aquí.

ANTONIA Dèu ser a casa d'aquell senyor Miquel.

RAMÓN (¡Ay, quin embolich!)

PASTETES ¿De manera... que demà, vostè em dóna l'alternativa?

RAMÓN ¿L'alternativa?... Bueno... si la vol, l'hi donaré.

PASTETES ¿Pues no vam quedarhi per correspondència?

RAMÓN ¿Hi vam quedar? Bueno, per xò: paraula és paraula. (Veyam, anem seguint.)

ANTONIA (A Ramón.) ¿Qui és?

RAMÓN (Ara.) La gracia de vostè... Ara no recordo...

PASTETES ¿Que no? ¡Hombre! quina poca memoria... si l'hi deya en la carta... Jo'm dich Pastetes.

ANTONIA ¿Pastetes?

RAMÓN Ah... si... Pastetes.

PASTETES Indalecio Cascall, alias Pastetes; y m'ho van treure perquè el meu pare, allà a la Barceloneta, era l'enganxador dels cartells dels toros, que hi tenía molta mà y deixava una feyna molt lluhida.

RAMÓN (Veyam en què pararà això.)

PASTETES Y d'Indalecio me'n dich perquè el meu padrí és l'«Indalecio de la carn», que allà a Tarragona talla moltó, y aquest any és l'empresari de la plassa de toros.

RAMÓN (Això es complica.)

PASTETES Però, ja li dich, maestro, que no va ser poch el disgust que va tenir el Barrilero quan li vaig dir que'l deixava perquè vostè m'havía contractat desde Saragossa pera venir a formar part de la seva nova cuadrilla.

ANTONIA (A Ramón.) ¿De Saragossa?

RAMÓN Voi dir Lleyda. (Vamos, l'Albert ha tingut rahó: existeix un verdader Cartujano.) (Surt Merceneta ab servey.)

ANTONIA Miri's... aquí ho té.

RAMÓN (¡Quin ciclón!)

PASTETES (Servintse.) No volía pas que me n'anés. Se'm va penjar al coll y casi va perdre el plor.

ANTONIA ¿Y qui és aquest Barrilero?

PASTETES (Ab la copa a la mà y bevent a intervals mentres parla.) ¿Que qui és aquest Barrilero? ¡Oiga, maestro!

RAMÓN ¿El Barrilero? ¿Vostè no sab qui és el Barrilero, mamà?

ANTONIA No, no.

PASTETES ¿Y vostè tampoch, senyoreta?

MERCENE. Tampoch.

RAMÓN (Jo menos.)

PASTETES Un torero de molta sanch, ¿veritat?

RAMÓN ¡Molta sanch!

PASTETES Art, no'n té molt.

RAMÓN Art, no.

PASTETES Però la mà esquerra val un món.

RAMÓN ¿Un? Dos al menos.

PASTETES ¡Y s'atraca de toro!

ANTONIA (A mi també m'agrada molt el toro.)

PASTETES Lo que no sab es sortir de la sort.

RAMÓN Això no.

PASTETES Ni reb.

RAMÓN No, no ha rebut may.

ANTONIA ¿Vol dir que may li han pegat?

PASTETES Que no mata esperant a la fiera.

RAMÓN Això.

PASTETES (Deixant la copa.) Moltes gracies.

MERCENE. (Se'n va, retirant el servey, menos la copa, que queda plena.) No les mereix.

ANTONIA ¿Li agrada aquest rom?

PASTETES Si... però per rom, a Jamaica... que és un islot frente a Cuba... Vam anarhi a donar una corrida que hi vaig tenir una ovació; es cert que vaig rebre un trompicasso a l'esquena que per poch quedo esllomat. Però al sortir de la plassa varen durme a coll Cristòfol, y el president, que era un negre, em va fer pujar al palco y em va abrassar, cayentli unes llàgrimes com el puny.

RAMÓN Vamos...

ANTONIA ¿Dèu tenir molta anomenada vostè?

PASTETES ¿A Amèrica? ¡Pot comptar! No ho dich per alabarme; però a la Plata, que és una ciutat molt moderna, no sabíen pas ahont ficarme.

RAMÓN (¡A la presó t'havíen d'haver ficat!)

PASTETES Un dia que vaig fer *un quiebro de rodillas* assentat a terra, vaig arrebatar tant, que hasta el governador em va voler conèixer; y a l'apretarme la mà, tot dihentme: *Pastetas, eres un gran torero,* no va poder contenir el llanto, y hasta la seva senyora em va voler curar un puntasso que vaig rebre a l'esquena, y tot posantme l'àrnica li anaven les llàgrimes cara avall, que donava pena mirarla.

ANTONIA (Aquest home no més ha vingut al món a fer plorar.)

RAMÓN Vaja... vaja... me n'alegro... si no té rès més... que dir... (Volent dir que se'n pot anar.)

PASTETES ¿Pues, y ara?

RAMÓN (¡No callarà may!)

PASTETES Tota la cuadrilla va venir a bordo a despedirme, que no semblava sinó que se

n'anés un gran personatge... y l'empresari y el contractista dels cavalls, mossos de plassa y porters, en fi, tothom va estarse allí fins que va salpar el vapor, y aixís que varen veure que s'allunyava el barco...

RAMÓN Tots ploraven.

PASTETES ¿Que va saberho?

RAMÓN Ho suposo.

PASTETES Donchs, si, senyor... era un quadro que feya enternir les pedres y que va trencar el cor de tots els passatgers, que ploraven com criatures.

ANTONIA (¡Ditxós plorar!) Y parlant d'altra cosa... ¿vostè dèu marxar també en aquest tren?

RAMÓN Si... ¡oh! y que si s'entreté...

PASTETES Es clar... ¿com sería demà a Tarragona per la corrida?

RAMÓN (¿Com ho sab?... ¡Ah! el fideuher l'hi haurà dit.)

ANTONIA Aixís tant se val que se'n vagi ab tu...

RAMÓN ¿Què? (¡D'hont surt ara!)

ANTONIA Y hasta pot pujar en el faetón.

RAMÓN No... el senyor potser té feyna...

PASTETES No... no hi tinch cap inconvenient. Ja aquí no m'hi queda rès que fer.

RAMÓN (¡Aixís te reventessis!)

PASTETES ¿No té un tabaco, maestro?

ANTONIA ¿Vol dir un cigarro? Esperi's, que n'hi daré un de l'Havana. (*Mutis segón terme esquerra.*)

RAMÓN (¿Com me'n desempellego, d'aquest?)

PASTETES Em sab greu tanta molestia.

ESCENA VII

RAMÓN, PASTETES, *després* DONYA ANTONIA.

RAMÓN (¡Quina angunia!)

PASTETES ¿Conque ha contractat tota la quadrilla del Patatero, per aquestes dues corrides?

RAMÓN ¿Jo?... ah... si... (Seguim la veta fins que's trenqui.)

PASTETES ¿Es aquesta que ha estat tant temps treballant a Portugal?

RAMÓN Crech que si.

PASTETES ¿Aixís vostè no dèu conèixer els muchachos?

RAMÓN No.

PASTETES En fi... vostè sabrà lo que li convé.

RAMÓN Es clar.

PASTETES ¿Y dèu fer poch que n'ha vingut, de Saragossa?

RAMÓN ¿Qui... el Patatero?

PASTETES No, vostè.

RAMÓN ¡Ah! Si... uns vuyt dies. (Aquest em va parlant com si tingués al davant séu a l'altre.)

PASTETES ¿Y quins toros correm, demà?

RAMÓN ¡Oh!... toros.

PASTETES Jo vaig veure ahir els cartells a Barcelona y no vaig fixarmhi.

RAMÓN ¿Cartells de què?

PASTETES Pues... de les corrides de demà y demàpassat a Tarragona.

RAMÓN ¿A Tarragona?

PASTETES Es clar.

RAMÓN (¡S'ha vist més raresa!... ¡No basta que existeixi un altre Cartujano, sinó que ha de torejar demà a Tarragona, hont he dit que anava jo!)

PASTETES El padrí, que fa dèu anys que no m'ha vist, n'està molt satisfet.

RAMÓN ¿El padrí? ¿Qui és el padrí?

PASTETES ¿No l'hi he dit? L'Indalecio de la carn... l'empresari.

RAMÓN ¡Ah!

PASTETES ¡Hombre... quina monya més preciosa!

RAMÓN Es pera demà... pel primer toro.

PASTETES Donchs jo la portaré dintre'l pavero, que anirà bé.

RAMÓN (Ja te la pendré pel camí.) (Donya Antonia, segón terme esquerra, ab el cigarro.)

ANTONIA Tingui, veyam què li semblarà.

PASTETES ¡Oh! ja ens coneixem. (L'encén.)

ANTONIA Diu la Mercè que vagis a tancar el mundo.

RAMÓN Bueno, ara. (Em fa por que's quedin sols.)

ANTONIA Vés, vés, que s'ha de carregar desseguida.

RAMÓN (A Pastetes.) ¿Vol venir a ajudarme?

PASTETES ¡Com no! Desseguida.

ANTONIA ¡Y ara!... Si ja està... Deixa al senyor que'm fassi companyía... Vés... vés.

RAMÓN Es que... Bueno, bueno. (El cor em diu que avuy no surto de la masía.)

ESCENA VIII

DONYA ANTONIA, PASTETES, desprès CRIAT.

ANTONIA ¡Ay carat!

PASTETES ¿Com deya?

ANTONIA Deya: ¡ay carat!

PASTETES ¡Ah!... ¿Y com està el maestro de la última cogida?

ANTONIA ¿Cogida?

PASTETES Si... la de Valladolid... fa uns quatre mesos. Jo vaig saberho a Costa Rica... d'un varetasso.

ANTONIA No'ns en ha parlat may. Si no ha vist home més raro que ell... Crech que un dia el mataràn y no'ns en dirà rès.

PASTETES Jo, no fa molt que també en vaig rebre un, de varetasso a l'esquena, que'm va fer anar a la enfermería.

ANTONIA Jo no sé altra cogida que una banyada que diu que va rebre fa dos anys a la plassa de Valencia; però no'l va tocar.

PASTETES Aixís ray... Jo també en vaig rebre una de banyada a l'esquena, a Rosario de Santa Fe; sols que'l pitón es va espuntar sobre l'òs de l'última costella.

ANTONIA ¡ Si que n'ha rebut, de tantos !

PASTETES Ni jo meteix ho sé. Tres dias abans d'em barcarme, un berrendo, ull de perdiu, d molta cornamenta, em va voltejar, y sor del Barrilero, que estava al quite, vaig escaparme ab un cop de testús que pe poch em reventa.

ANTONIA ¡ Ave María ! ¿Y ahont l'hi va pegar?

PASTETES A l'esquena... Jo tot ho rebo a l'esquena Es lo primer que li presento al toro, quar veig la cosa mal parada. Veurà... és lo més dur de la persona.

ANTONIA Això si... No, no... ¡ ja ha rebut !

PASTETES Y no li conto els botellassos, tronxos y pedres que m'han tirat entre cap y orelles, que devegades m'han deixat tonto.

ANTONIA ¡ Jesús !

PASTETES Allà a l'Argentina són molt brutos. Un dia, desde'l tendido de sol, fins em van tirar un tiro.

ANTONIA ¡ Caramba, també !

PASTETES Però en fin... deixem aquest assumpto, que no m'agrada alabarme, y parlem de coses alegres. ¿Quan casem al maestro?

ANTONIA ¿Y ara? ¿Que està de broma?

PASTETES No ho dissimuli, dòna, que ho sé per la meteixa interessada... per la Lola... Si fins demà serà a Tarragona, a l'Hotel de París.

ANTONIA ¡ Vostè somnía !

PASTETES ¿Creu que li demanaré confits?

ANTONIA ¡ Però si és casat ab la meva filla... si és el meu gendre !

PASTETES Jo bé he sentit, que li deya mamà.

ANTONIA ¿Què té que veure?

PASTETES (¡ Si que l'he feta bona !)

ANTONIA ¡ S'ha vist més indecencia !

PASTETES ¡ Senyora, no'm comprometi !

ANTONIA (Ve't aquí la seva oposició en deixar les corrides, d'algún temps an aquesta part. ¡ Mira la Mercè si tenía bon ull !... ¡ Ah,

aquesta si que l'ha de pagar! ¡Una Lola!)

PASTETES ¡Vostè, ara, em posarà en un compromís!

ANTONIA ¡No, no tingui por!...

PASTETES ¡Miri's que m'hi van els aliments de la familia!

ANTONIA ¿No li dich que no temi?

PASTETES (¡Sempre m'ha de perdre el tenir la llengua massa llarga!)

ANTONIA Si no diré rès... si ni la noya ho sabrà. ¿Diu que demà serà aquesta Lola a l'Hotel de París?

PASTETES Bé va dirmho, al manifestarli que allí torejàvem.

ANTONIA ¡Ah! ¡Jo torno a Lleyda ab el seu monyo!

PASTETES (¡L'avisaré!)

ANTONIA ¡Infame! (¡Ja veurà la que li passa!) (Toca el timbre.)

PASTETES Potser el maestro té això com un passatemps... sense pensar ofendre...

ANTONIA ¡Calli!... ¿què enrahona ara? Precisament estich vestida... (Criat, foro esquerra.)

CRIAT ¿Demana?

ANTONIA A la María, que m'arregli la maleta ab dugues mudades pera mi y pera la senyoreta.

CRIAT Està bé. (Mitj mutis.)

ANTONIA (Y la monya se l'haurà de pintar.) Escolti... y el senyor... ¿què fa?

CRIAT Dóna disposicions al cotxero, que ja ha enganxat.

ANTONIA Està bé... vagi. (Agafa la monya de la taula y la retira sobre una cadira. A Pastetes.) Ara soch jo qui li dich a vostè que ni una paraula.

PASTETES No temi.

ANTONIA Miri's... dispensi... que desseguit vindrà un o altre.

PASTETES Fassi, fassi.

ANTONIA (¡O jo podré poch... o, a més del monyo, haig de portar aquí entre les ungles els

ulls d'aquesta dòna !) (Ramón, foro esquerra ab maletí. Es topen a la porta.)

ESCENA IX

RAMÓN, PASTETES, DONYA ANTONIA; després ALBERT.

RAMÓN ¿Ahont va, tant cremada?

ANTONIA (Ab dissimulada còlera y rient.) ¡May ho diríes !... ¡Ah !... ja... ja !... Et vaig a preparar una sorpresa que t'agradarà extraordinariament. No't moguis. (Se'n va rient.)

RAMÓN (Vamos, no'm pensava escaparme'n tant barato... D'aquest, ja he pensat com despèndreme'n. El dinar de demà a Miramar l'he vist una estona en perill.)

PASTETES ¿Ja està a punt?

RAMÓN Ja... D'aquí dos minuts marxarem. (Albert, foro dreta, ab sobretodo al bras y maleta.)

ALBERT Ja hi estem anant.

RAMÓN ¡Ola, Albert! Ara desseguida sortirà la Merceneta y ens farem a la vela.

ALBERT (¿Qui és aquest?)

RAMÓN (Un beneyt.)

ALBERT (Alarmat.) (¿Que vé?)

RAMÓN (Si... acompanyarà a l'estanch al fill del fideuher.)

ESCENA X

Els meteixos, SENYOR MIQUEL y ANTONET, aviat MERCENETA, després DONYA ANTONIA, després CRIAT; van ab maleta.

MIQUEL Ja som aquí.

RAMÓN (¡L'altre! Ja us perdré a tots dos de vista.) Asséntinse.

MIQUEL ¡Ca !... ¡Ola, senyor Albert !

ALBERT Miri's. (Volent dir: a punt de marxa.)

PASTETES (¿Y la monya?... ¡Ah!... allí...) (Va y la fica al pavero.)

MIQUEL He escrit al fadrí que'm vigili la botiga, que jo estaré set o vuyt dies fòra... Veurà, he pensat: pel que pugui ser, veshi també.

RAMÓN ¿Què diu? ¿que vostè també ve?

ALBERT (Aquest ens enreda.) (Merceneta, ab sombrero y sach de nit.)

MERCENE. ¿Què diu la mamà, que venim a Tarragona? (Contenta.)

ALBERT ¡Què! (Espantat.)

RAMÓN ¿Y ara?... ¿Que s'ha tornat ximple?

ALBERT (¡Vaja! ¡Pasterada!) (Donya Antonia, ab sombrero y maleta.)

ANTONIA Ja podem comensar a caminar... Passem per allí fòra, que ja hi ha el faetón... (Senyalant al foro dreta.)

RAMÓN ¿Que ho diu de debò?

ANTONIA Vamos, que no féssim tart.

PASTETES ¡Pues, andando!

RAMÓN ¡Bé!... ¿Què s'empatolla, ara?

MIQUEL ¿Bé dech poguer venir també?

ANTONIA Si, si, tothom. (A Ramón.) ¿No deyes que te n'alegraríes tant, que la teva dòna vingués? Donchs, mira si n'aniràs, d'acompanyat... No crech que't perdis.

ALBERT (¡Quina pifia!)

MERCENE. Sembla que't sàpiga greu que vinguem...

RAMÓN No, ¿però ahont anem, tanta gent?

MERCENE. Com més serem, més riurem.

ALBERT (¡Y tant, com riurem!)

PASTETES Y deixi que vinguin.

RAMÓN Vostè begui y calli.

CRIAT (Surt foro dreta.) Diu el cotxero que faràn tart. (Se sent el xiulet del tren lluny.)

ANTONIA ¿Sents?... Vaja, ¿què hem de fer?

RAMÓN Al menos espliqui'm...

ANTONIA ¡Senyors... en marxa! Ja vindràs, si vols.

MIQUEL Anem, Antonet.
ANTONET Anem.
PASTETES Vamos.
MERCENE. (A Ramón.) Camina.
ALBERT. (¡Quin safarranxo!)

} (A una.)

(Es dirigeixen foro dreta.)

MERCENE. Vamos. (Girantse a Ramón.)

RAMÓN (¿Com me'n surto d'aquest conflicte?... ¡Ay valga'm la Mare de Déu!) (Se sent el xiulet del tren més pròxim.)

TELÓ

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGON

Pati entrada d'una fonda. Al foro, porta monumental, tancada, per la qual es veurà al lluny, a l'obrirse, la plassa de toros de Tarragona. A la dreta, últim terme, comunicació a l'exterior. En segón: kiosco ab vidres, que dóna entrada a l'habitació del conserge. En primer: sortida a un pati exterior. A l'esquerra, primer terme: una portella. En segón: una gran escalinata que porta al primer pis de l'establiment. Per les parets, anuncis y un gran cartell de toros. Mobles: una taula y dues o tres cadires, primer terme. Al aixecarse la tela, està Miloca vestit de picador, assentat, puntejant una guitarra y jipiant. Pastetes, dret, està planxant una capa de brega sobre la taula, en la qual hi haurà una ampolla que figura haverhi ayguardent. A terra, assentat, abrassantse els genolls, Bieló, que està escoltant a Miloca. Es un tipo aixerit y molt flamench; va ab devantal blanch. Són les dues y mitja de la tarda.

ESCENA PRIMERA

MILOCA, PASTETES y BIELÓ.

MILOCA (Jipiant.) ¡ A... a... a... ay... y... y... y... !

BIELÓ ¡ Olé !... ¡ Viva la mare que te parió, y la que't va dur al món, y tota la vostra parentela !

PASTETES ¡ Com s'engresca en Bieló !

MILOCA (Posantse la guitarra dreta sobre les cames y apoyantse.) Ab això dels jipios no hi he pogut entrar may.

BIELÓ No ho digueu, ¡mecatxo ab mi! que ho cargoleu molt bé. Tant entenguéssiu d'altres coses.

MILOCA S'ha de ser fill llegítim del país de les panses encaixonades.

BIELÓ ¡Y ca!... Torneuhi, que m'agrada.

PASTETES S'ha d'haver mamat, si senyor... y el que li digui el contrari, és que li vol rentar la cara ab un fregall.

BIELÓ ¿Jo?

PASTETES Si, home... Això ve a ser el meteix que passa allí a l'Argentina ab el mate, que és una beguda calenta, feta d'herbes, que se'n fa molt cas, y que's pren ab una especie de xiulet. Si no s'és natural d'allí, ja no's fica el xiulet a la boca ab el salero que se li fiquen els fills y les filles del país.

BIELÓ ¿Vol dir?

MILOCA ¿Axís vostè hi ha estat, per allí dalt?

PASTETES ¡Jo!... ¿No m'ho coneix ab el tonillo de pronunciar les paraules?

BIELÓ ¡No poch!...

MILOCA Si... ja se li nota una mica de cantarella estranya.

BIELÓ Però que fa bonich.

PASTETES Si senyor... en fa.

MILOCA ¿Y ha corregut molt?

PASTETES ¿Jo? ¡Digo!... Jo he estat en totes les Amèriques descobertes, que diu que són vintidugues, y en una que's creu qu'encara s'ha de descobrir. Jo he menjat el *quinbonbó* a Veracruz... la pinya y el mamey a Cuba... a Río Janeiro, el *guripapo*..., la *maracuya* a Rosario de Santa Fe... a Chile, el *tarapacá*..., el jobo a Montevideo, y el curaçao, l'he begut sortint del *trapitxe* a Curaçao meteix, qu'és una isla del mar Pacífich, entrant a mà esquerra, y que quan aquí és de nit, allí fa un sol que esberla els cocos.

MILOCA ¡Qu'és raro!

BIELÓ ¡Ja n'ha anomenat de pobles!

PASTETES (A Miloca.) ¿Vostè no's dèu haver mogut d'Espanya?

MILOCA De Catalunya.

BIELÓ Si encara no fa tres mesos que feya de camàlich, ¿veritat, vos?

MILOCA Ningú t'ho preguntava.

PASTETES ¿Y això què té de particular?

MILOCA (Mirantlo ab rabia.) Però les feynes anaven malament...

BIELÓ Y com que també li va fugir la dòna y es va veure lliure per anar pel món...

MILOCA Noy, ets molt xerrayre.

BIELÓ Com qu'és veritat.

PASTETES ¿Y què té també això que veure?

BIELÓ Per xò meteix.

PASTETES ¿Y perquè li va fugir, a vosté, la dòna?

BIELÓ Ja li ha fugit tres vegades; però sempre la torna a recollir... no és gayre escrupulós.

MILOCA ¡Noy, et clavaré un cop de guitarra!

PASTETES Té, Bieló. (Dantli la planxa.)

MILOCA ¿Ja està llest?

PASTETES Si; era de portarla tant temps tancada al bagul, que s'havía arrugat, y jo soch molt tocat y posat en tot.

MILOCA ¿Per què no s'ho feya fer per alguna minyona?

PASTETES ¿Jo?

BIELÓ No ho ha volgut.

PASTETES Tinch molt món jo, Bieló. Jo no permeto que'ls meus avíos me'ls toqui ningú. Una vegada, al Canadà, que és una terra que ja no pots tirar més amunt, perquè tens la paret del Polo a quatre passos, una cosidora va posar uns polvos a la capa d'un amich meu, y va embruixarlhi, tant, que a la tarda, durant la corrida, no feya més qu'entortolligàrseli per les cames, lo qual fou causa de que sofrís una cogida de la qual moría al cap de vintiquatre dies.

MILOCA ¡ Encara diuhen dònes !
BIELÓ ¡ Recristo !
PASTETES Mira... aquest anell era séu... Vaig comprarlo a la viuda. (Enscnyantlo.)
MILOCA Es bonich.
BIELÓ ¿Quan el portareu vos, un bé de Déu aixís? (A Miloca.)
PASTETES Vaig donarnhi mil patacons, que és com si diguéssim mil duros, y un lloro que fumava.
BIELÓ ¿Sentiu, Miloca?
MILOCA Prou que ho sento. (Miloca y Bieló es miren ab malicia.)
PASTETES No hi ha que mirarse... que podría treure testimonis... y que era l'admiració de tothom... Fumava y escupía... que me'l va ensenyar un indio de la Terra del Foch... que és un punt del extrem de l'Amèrica del sur, que si dones un pas més ja t'has de ficar a l'aygua.
BIELÓ ¡ Oh !... jo si que ho crech... Si a Amèrica diu que hi ha coses molt rares... El pare m'esplicava que va estar a un lloch ahont la butifarra blanca anava a vintitrès pessetes l'unsa.
PASTETES Es comprèn... Es que'l tocino aniría molt escàs.
BIELÓ ¡ Apa, Miloca !... ¡ Allí si que hi faríeu fortuna !
MILOCA ¡ Porteu ! (Buscant per sobre la taula, cremat.)
BIELÓ ¿Què us dich?
MILOCA ¡ Noy... t'esguerraré !
BIELÓ Vull dir que fóra bona terra pera plantarhi una tenda.
MILOCA ¡ Jo si que te la plantaré, la tenda, però serà al clatell !
PASTETES Deixi'l, home... són bromes. ¿Vostès eren a Tortosa, ara?
MILOCA Si, ab el Patatero.
BIELÓ Y que si no fugen, crech que'ls maten. (Miloca l'amenassa ab la guitarra.)
VEU ¡ Bieló !

BIELÓ ¡ Voy !... ¡ Que us enfadeu aviat ! ¡ Quin gènit ! (*Anantse'n escala amunt, a salts.*) ¡ Ja pujo !...

PASTETES ¡ Deixi'l !... Es jove y està de broma.

MILOCA ¿Sab que és això?... Massa franquesa ; com que'm coneix de Barcelona, que vivíem replà per replà, ja's pensa que ho pot dir tot.

PASTETES ¿Es camarer?

MILOCA Jo ho sapigués... L'amo de la fonda l'ha agafat de grat, y fa'l que vol. Es camarer... va a la estació, y quan hi ha toros, el deixa anar a la plassa, y és el que's cuyda dels utensilis y de dur les capes... Obre el xiquero, y li donen les banyes y entrada franca.

PASTETES ¿Y la gent?... Encara no he vist a ningú més que vostè, y això que ja són prop de les tres.

MILOCA Com que'l tren arriba de Tortosa a la matinada, encara tots dormen ; no més m'he llevat jo, y encara no fa dèu minuts qu'he baixat a matar el cuch. Miri's... (*Espía-dimonis, escala.*)

ESCENA II

PASTETES, MILOCA, ESPÍA-DIMONIS, *aviat* SENYOR MIQUEL y ANTONET.

MILOCA Ara vé el meu company. ¿Que ja's lleva, la colla?

ESPÍA Si... y ja tenim la taula parada... ¿Que us ha sobrat aygua-naf? (*Per l'ampolla d'ayguardent.*)

MILOCA No penses més que en menjar y beure.

PASTETES L'home que treballa dèu alimentarse.

MILOCA Però aquest sempre fuig de fam y de feyna. Y t'adverteixo que a mi me'ls faràs carregar poch més els neulers.

PASTETES ¡ No enfadarse !

MILOCA ¡Oh!... Es que fa una porció de corrides que tinch de picar jo sol.

ESPÍA ¿Qui en té la culpa?

PASTETES ¿Per què?

MILOCA Aixís que surt el primer toro, diu; «Això no és el tracte», y es fica a dins y ja no surt més.

ESPÍA Com que tinch rahó... Figuri's que diuhen que seràn torets de mitj any... y claven uns Ripamilans de cinch herbes, y hasta de més.

MILOCA Això no és veritat.

ESPÍA Vinga, vinga el cordial. (Servintse.)

PASTETES ¡Deixarho córrer!

MILOCA Si això és lo més dropo que Déu ha posat sobre la terra.

PASTETES Basta ja y parlem de coses més útils. ¿Es a dir, que vostès són tota la quadrilla entera del Patatero?

MILOCA Hem de dar aquestes dues corrides. El Cartujano ens ha contractat a tots, menos an ell, naturalment, perquè a la qüenta ha volgut cambiar tot el personal de la seva.

PASTETES Què'm dirà... si jo també en formo part.

ESPÍA ¿Ah, si?

MILOCA Vamos... ho celebro.

PASTETES A mi també va enviarme, desde Saragossa, condicions allà a Buenos Ayres; condicions que vaig aceptar, y aquí em tenen.

ESPÍA Vaja... ¡Visca molts anys! Vos, Miloca, això s'hauría de refrescar... ¡Au... au! vinga un puro. (A Pastetes.)

PASTETES Allà va un puro. (Dantli.)

MILOCA Això si... el primer gorrero d'Espanya... (Dantni' un a n'ell.) Moltes gracies.

ESPÍA Lo que si que potser no hi hagi corrida avuy, perquè com que'l Cartujano no ha arribat, y ahir es deya si havía tingut una cogida a Saragossa...

PASTETES. Però si ja és aquí... Si va arribar ahir vespre ab mi.

MILOCA ¿De debò?... ¿Que potser és un jove guapo que va ab dugues senyores?

PASTETES El meteix.

MILOCA Jo em llevava, y al treure el cap per la finestra l'he vist entrar al jardí ab elles.

PASTETES Es guapo... si... y casi tant ben fet com jo.... Avuy em dóna l'alternativa.

MILOCA Això si que hem de celebrarho.

PASTETES Naturalment.

ESPÍA Y mentres soparem tindrem serenata.

MILOCA L'amo de la fonda té costum de pagarla sempre. (Escalinata, senyor Miquel y Antonet.)

MIQUEL Mira el senyor Pastetes... és aquí.

PASTETES ¡Hola, senyor Miquel!

MIQUEL Déu los guardi... ¿Veus, Antonet?... Aquests son dos picadors.

ANTONET Ja ho sé.

MIQUEL He vist a casi tota la quadrilla, que són dalt, que s'atipen d'ayguardent.

MILOCA ¿Que potser també ha de ser dels nostres, aquest jove?

ANTONET (Putinejant la guitarra.) Si, senyors.

MIQUEL Jo he fet tot quant he pogut pera trèureli del cap... Ara meteix, per no anar tant lluny, acabo de ferli una prèdica, y ni m'ha escoltat.

PASTETES Deixi a n'aquest noy... cregui'm.

MIQUEL Jo hauría preferit tenirlo a la botiga...

MILOCA (Ja hi hauría guanyat...)

PASTETES ¡No, senyor!... no trenqui may les inclinacions de ningú, perquè és mal fet... ¡Aquest noy té sanch torera!... Mírisse'l bé, que ho porta escrit a la cara...

ESPÍA Veyam, noy, mira'm...

MILOCA (Jo trobo que fa cara de ximple.)

PASTETES Y a més, sab vestir, que és una de les principals condicions pera abrassar aquesta carrera.

MILOCA (Jo crech que se'l rifa.)

PASTETES A n'aquest noy no més li falta un costat

que li vulgui bé y el posi al corrent dels ressorts y cops amagats que té l'art.

MIQUEL (A Antonet, dantli una empenta.) Deixa la guitarra y escolta el que't diuhen.

MILOCA Domla, noy, que'm costa diners.

MIQUEL Jo ja li vaig parlar, al senyor Cartujano, per ensenyarlo, però sembla que no li venía de gust.

PASTETES ¡No, hombre! Els maestros no s'ocupen d'aquestes menudencies. Si vol, jo m'encarrego del noy ab una petita retribució, y avuy meteix el faig debutar.

ESPÍA (Aquest li busca els quartos.) (Se sent una campana que crida a la taula.) Ja ens criden.

MIQUEL ¿Qu'encara han de dinar?

MILOCA Nosaltres si.

ESPÍA ¿Si *gustan?*

MIQUEL Que aprofiti.

PASTETES Els que hem matinejat, ja ho havem fet.

MILOCA ¡Vaja... alanta! que ja tenim l'hora de la corrida a sobre. (Se'n van escalinata.)

PASTETES No entretenirse.

ESCENA III

PASTETES, MIQUEL y ANTONET.

MIQUEL Bé, ¿que ho ha dit de debò, això de debutar el noy, avuy? Home, em sembla que abans...

ANTONET ¡No, no!... ¡Si, si!

PASTETES ¿Què vol dir?... Al meu costat no corre el més petit perill... N'hi responch ab el cap. Ell no ha de fer més que no separarse de mi y posarse'm al darrera quan vegi que'l toro està quiet, y al davant aixís que vegi que m'embesteix; y d'aquest modo, ¿em comprèn?... té sempre una muralla que'l resguarda de tot.

MIQUEL Això és veritat... posantse vostè entre l'un y l'altre... ¡és clar! Ja ho sents, An-

tonet: recórdate'n bé... Te li poses al davant y al darrera.

PASTETES Jo vull que aquest noy, d'aquí a mig any, mantingui tota la seva familia.

MIQUEL No més som ell y jo.

PASTETES Podràn anar en cotxe... no l'enganyo. ¡Cregui que ha triat una carrera de lluhiment! Hagués vist el *fajo* de bitllets de banch que fa poch m'ha entregat el padrí pera que'ls donés al maestro.

MIQUEL Vaja... vaja... no'n parlem més. Y vostè no's queixarà de mi.

PASTETES Donchs, aïxís, l'intrucció serà complerta. Jo li ensenyaré el salt de la garrotxa, que veurà qu'és cosa de gust. El del *trascuerno,* que consisteix en saltar per sobre les banyes de la fiera, que's queda que no sab lo que li passa... El *quiebro de rodillas,* que un es doblega aixís, mentres el toro li passa per sota l'axella que ni ell meteix s'ho esplica; y per últim, un recurs inventat per mi que en un cas molt desgraciat no més reb l'esquena, que repari que és lo més dur que tenim en tota persona.

MIQUEL ¡Oh! que és ben cert. ¿No tindràs pas por de comensar avuy meteix?

ANTONET No, senyor.

PASTETES ¿Saben què podem fer? Ara que encara es aviat y tinch aquí la capa, sortirem al pati y li donaré una llissó que li servirà de molt.

MIQUEL Com conegui.

PASTETES ¿No li sabrà pas greu, a vostè, fer de toro per una estona?... Ningú ho ha de veure...

MIQUEL No sé si ho sabré fer...

PASTETES Si... y anem, que encara que és dejorn, hem de sortir molt abans de les quatre, perquè s'ha d'anar primer ab tot el personal a fer la passada per la població ab música.

ANTONET Jo també hi vull anar.

PASTETES Si, home, y si vostè vol, pot acompanyarlo y veurà com és cosa magnífica, perquè ja sortirem formats als acorts d'un pas doble.

MIQUEL Si que l'acompanyaré.

ANTONET ¡ Ma noy ! (Content.)

PASTETES Jo ja't diré com t'has d'embolicar ab la capa, que n'hi ha molts que la porten y pochs que la sàpiguen dur.

ANTONET No'n tinch, de capa.

PASTETES Això és fet desseguida. Ara, en acabant, se'n va a comprar set o vuyt canes de llustrina blava o vermella, la que li agradi més.

ANTONET Vermella.

PASTETES Donchs vermella... y en un moment li cus qualsevol criada de la fonda... y per lo que respecta al traje, poden arribarse de passada a la plassa, y en recado meu el padrí n'hi deixarà un que, total, pot serli un xiquet gran.

MIQUEL Anem, anem, donchs.

ANTONET ¡ Estich content !

PASTETES ¡ Nada !... ¡ Ja ets torero ! (Se'n van primer terme dreta.)

ESCENA IV

RAMÓN, aviat ALBERT; després, dos toreros.

RAMÓN (Entra astorat pel fons dreta y s'assenta primer terme dreta.) ¡ Ay !... d'això se'n diu córrer un mal temps desfet, ab el timó romput, sense brújula y ab la coberta negada. Rès... és lo que havía de succehir ; *quien mal anda,* no pot acabar bé. Algú ha d'haver enterat a la sogra de que jo no soch el tal Cartujano ni cosa que s'hi assembli, y per xò ha sigut el volerme acompanyar hasta aquí... Y ara estich igual que'ls que

estàn en capella y esperen l'hora fatal, que per mi serà la de la corrida. (Alsantse) Y aquella..., la Paulina, que m'estarà esperant a Barcelona... encara que, això ray... com que ja no penso vèurela més, em té sense cuidado. Allí a Lleyda, tot anant en el faetón a l'estació, vaig comensar a pensar en l'importancia del cataclisme que aquí m'esperava, y abans de baixar del carruatge y fingint una indisposició repentina, vaig consultar ab la dòna l'enviar un recado aquí a Tarragona manifestant que no contessin ab mi, y dientli de passada, que a l'últim em resolía pera donarli gust, a deixarme de toros; però... ¡ què vaig haver dit ! La sogra per un cantó em va saltar a sobre com un mal esperit, dihent que ja ho sabía, lo que jo volía dir... ¡ que ja les entenía les meves trapissondes !... ¡ que ja m'ho diríen de misses !... El senyor Miquel, per altra part, també m'increpava, cridant com un marrà y dihent que després d'engrescar al seu fill, el volía deixar a l'estacada... ¡ Vès !... jo havía engrescat al seu fill... ¡ No sé com ! Y hasta aquell cafre de torero americà em va amenassar de durme al tribunal per falta de compliment de contracte ; y, en fi... casi a empentes varen ficarme al vagó, y aquí som perquè hem vingut y perquè aquesta fonda sigui teatre d'aconteixements que'm deixaràn que ni seré bo pera rès. Ara el pobre Albert, que ha fet el sacrifici d'acompanyarme ab l'escusa de que tenía un assumpte que arreglar aquí a Tarragona, és a veure si la quadrilla ha arribat y ahont para, ab l'objecte d'evitar contactes y mirar lo que's puga fer, que no's podrà fer rès, n'estich segur ; y la sogra y la dòna descobriràn la comedia tauromàquica que estich representant fa cinch anys, y la vella

em treu de casa... ¡ Oh, si ! y sort si no'm segueix causa criminal per estafa, que l'Albert diu que hi cap... ¡ May havía comprès el suicidi fins avuy !... Veyam, ara el tenim aquí.

ALBERT (Ultim terme dreta.) ¡ Ah ! ¿ Vostè?

RAMÓN Bé... ¿ com ho tenim? ¿ Han arribat? ¡ Es clar !

ALBERT Això desde luego... Han de torejar avuy y demà... ¡ calculi si hauràn arribat !...

RAMÓN ¿ Y ahont paren? ¿ A quina fonda?

ALBERT Aquí.

RAMÓN ¿ Aquí? ¡ Ay pobres de nosaltres !

ALBERT Buscàvem l'enemich a fòra y el teníem a casa. Han arribat de Tortosa a la matinada ; aquesta és la causa de que no se n'hagi vist cap encara.

RAMÓN ¿ Ja ho sab ben bé, que són en aquesta meteixa fonda?

ALBERT Si... home... de cert. Ve't aquí perquè ahir a la nit vam tenir d'allotjarnos malament, haventhi quartos...

RAMÓN Té rahó...

ALBERT Com que estaven reservats pera ells...

RAMÓN Bé, donchs... ¿ y què fem?... ¿ avisar el combregar?

ALBERT ¡ No tant, tampoch !...

RAMÓN ¿ Donchs, què fem?

ALBERT ¡ Oh... què fem ! No sé si ho sab vostè que jo també la ballo.

RAMÓN ¿ Que vostè la balla?

ALBERT La Susagna és a Tarragona.

RAMÓN ¡ Què'm diu !... la seva da...

ALBERT L'he vista atravessar la Rambla, y no sé si ella també m'ha vist. Si de cas, vàgili a fer creure qu'he vingut pera ferli un favor a vostè, y no per veure la Lucrecia.

RAMÓN ¿ Y no sospita com és que hagi vingut?

ALBERT No pot ser sinó que algún amich séu o meu, que tots dos en tenim prou, em va

veure pujar ahir al tren de Fransa, y li va portar la noticia.

RAMÓN ¡Vaya una gracia!

ALBERT ¡Oh! tots els amichs són axís... molt lleals, molt tot, mentres no's tracta de faldilles.

RAMÓN ¡Ja té rahó!

ALBERT Si estigués cert que no m'ha vist, mira... no sortiría de la fonda. Per xò, ja estava per agafar la maleta y llargarme.

RAMÓN ¡Bravo! ¡M'agrada!... ¡Y em deixaría a mi a les astes de la... sogra!

ALBERT Consideri que la mare de la Susagna no és una dòna, es un sargento de carrabiners, que'l dia que pugui arreplegarme trepitjant en fals, no mirarà que'ns hagin de dur al cuartelillo.

RAMÓN ¡Fugi!... ¡un home de bigotis com vostè parla d'aquest terme!

ALBERT Bé... es coneix que may l'ha vista; ella en té per vendre, de bigotis.

RAMÓN Bueno, bueno... vostè fassi per manera d'evitar toparse ab ella y treballi el meu assumpto, que jo bé ho faría per vostè.

ALBERT Hauré de fer molts ulls.

RAMÓN Fassi's càrrech que comensa a anar a dibuix. (*Entren dos xulos, últim terme dreta, y van a l'escalinata.*)

ALBERT Miri's... ¿No'ls demanava?

RAMÓN ¡Ay pobre de mi! ¡Ja comensen a entrar els de la congregació de la sanch!

ALBERT Bueno, bueno; no s'apuri.

RAMÓN Vostè, que és home de ciencia, ¿no trobaría un camí?

ALBERT De moment, cambiaría de fonda.

RAMÓN ¿Què'n trech? L'hora de la corrida també arribarà, que ja no és lluny, y quedarà la trama descoberta.

ALBERT Però entretant...

RAMÓN Y després, ¿quin pretext dono?

ALBERT Digui que l'han enterat de que l'edifici amenassa ruina.

RAMÓN ¿Que's pensa que'm farà riure?
ALBERT Donchs, rumihin un altre...
RAMÓN No tinch cap pera rès jo.

ESCENA V

Els meteixos y MERCENETA.

MERCENE. (Sortint per l'escalinata.) ¡Ah!... ¿ets aquí? Jo no sé lo que li passa a la mamà... Ara vinch del seu quarto. Ola, Albert.
ALBERT Ola...
MERCENE. Cada vegada està més furiosa contra tu.
RAMÓN Prou que ho veig... ¡oh! desde Lleyda.
MERCENE. Aquí hi ha un misteri que tu has de sapiguer.
RAMÓN Si no és de dolor, no'n sé cap més.
MERCENE. Ahir, poch abans de sortir de casa, tant tranquila; y luego, aquest cambi radical hasta l'extrem de voler que t'acompanyéssim; cosa que may li havía passat pel cap... ¡al contrari!
ALBERT Vagi a saber...
RAMÓN Devía tenir ganes de passejar.
ALBERT ¿Que és al seu quarto, donya Antonia?
MERCENE. Ara no, perquè m'ha dit que anava a trobar una persona molt interessada en l'assumpto, que la posaría al corrent de tot.
ALB. Y RAM. (El Cartujano.) (L'un a l'altre.)
MERCENE. ¿Perquè la volía veure, a la mamà?
ALBERT Francament, pera saber la causa del ressentiment contra en Ramón.
MERCENE. No'n treuría pas rés. Jo ho he provat tot, sense haverho pogut lograr.
ALBERT ¿Y vostè... ni sospita lo que pugui ser?
MERCENE. No... ara meteix em creya haver donat ab la cosa; però luego ha vingut un incident y m'he tornat a quedar a les fosques com abans; y és que m'estava al tauleil a dir que'ns entressin una botella d'ay-

gua, quan han acertat a passar dos joves, crech viatjants, y al ser al davant meu, un del dos ha exclamat: «Avuy mata el Cartujano, a lo qual ha respost l'altre: «Ja'l vaig veure matar fa quinze dies a Saragossa.»

RAMÓN ¿Què?... ¿que jo...?

ALBERT (¡Ja hi som!)

MERCENE. Calcula quin farcell m'he fet jo meteixa al sentir això.

ALBERT Bé... potser aquells joves l'han coneguda y li han volgut gastar una broma.

RAMÓN ¡Es clar! ¿Y això no has comprés?

MERCENE. Ja pot ser, perquè, a poch, aquest que li diuhen en Pastetes m'ha fet entrega d'aquests diners, de part de l'empresari, acompanyats d'aquesta esquela, hont diu que'l posis als meus peus y als de la mamà.

RAMÓN ¿Això diu?... ¿Veus? (Llegint.) Es clar...

ALBERT (A Ramón.) (¡Jo ho veig encara més fosch!)

RAMÓN (¡Jo també!) Bé... y ¿què mereixeríes ara?

MERCENE. Lo cert és que he passat un bon mal rato.

ALBERT Es comprèn.

RAMÓN ¡Qu'ets tonta!

MERCENE. Deixa'm entrar al quarto, que encara et tinch d'arreglar la roba. ¡Ja ho veu, Albert!... el quarto del conserge y... manetes...

ALBERT Si... ¿que no ha vist el meu? Podem dar les gracies a la quadrilla.

MERCENE. Hasta luego, y tu, Ramón... m'alegraría que no fos rès. (Ab intenció.)

RAMÓN ¡Fuig, dòna!... ¿què vols que sigui?

MERCENE. Déu ho fassi. (Mitj mutis.)

ALBERT Vagi... vagi a arreglarli el traje.

MERCENE. ¿No vas dir que't volíes vestir a dalt, al quarto de la mamà?

RAMÓN Ah... bé... si... (Merceneta entra al quarto.)

ESCENA VI

ALBERT, RAMÓN, després MILOCA.

RAMÓN — ¡ Es coneix que no és vostè, el de les empentes !

ALBERT — ¿Per què?

RAMÓN — Home... que encara li diu que'm vagi a arreglar el traje.

ALBERT — Mentres hi ha vida hi ha esperansa ; y qui dia passa any empeny. Vostè fóra mal marino... aixís que's veuría perdut, ja deixaría de maniobrar.

RAMÓN — Pot anar maniobrant, y en aquests moments el Cartujano autèntich y la sogra ja'm deuhen firmar les dimissories.

ALBERT — ¡ Qui sab ! Potser el paper fon y la ploma no pinta.

RAMÓN — ¡ Ba... ba... ba !... Y bé, ¿què'n faig d'aquest diner? ¿que l'anem a reventar?

ALBERT — ¿Brometes, encara?... Lo que té que fer, ab aquest diner, és entregarlo a la persona a qui anava destinat, y no tardi... abans de que algú se n'enteri y l'acusin d'haverse volgut aprofitar d'aquest lapsus, lo qual vindría a complicar l'assumpto.

RAMÓN — ¡ Més complicat del que ja està !... Però ¿com dimoni l'empresari parla, en la seva esquela, de la dòna y de la sogra?

ALBERT — ¿Que no més n'ha de tenir vostè, de dòna y sogra?

RAMÓN — Ay, té rahó.

ALBERT — Cuyti, cuyti... Porti aquestos diners a n'aquest home y tregui's aquest compromís de sobre.

RAMÓN — ¿Jo que'ls hi porti?... ¿Y ara que hi dèu ser la sogra? Fassi'm el favor de portàrloshi vostè.

ALBERT — Vinguen. Preguntaré pel seu quarto. (Mi-

loca surt per l'escalinata y se'n va per l'últim terme dreta.)

RAMÓN Preguntiho a n'aquell dromedari.

ALBERT Te rahó. (Dirigintshi.) Escolti... ¿el senyor Cartujano?

MILOCA (Senyalant a Ramón.) Mírissel.

ALB. Y RAM. ¿Què?

ALBERT ¿Ha sentit?

RAMÓN Vaja... és que ja se'm comensen a rifar.

ALBERT Potser si... En fi, deixi'm anar a explorar el terreno... No's mogui... esperi's.

RAMÓN Home... si més valdría capitulár...

ALBERT Ab això sempre hi serà a temps.

RAMÓN En fi... com vulga.

ALBERT (Anantse'n escales amunt.) (¡Si la Susagna m'ha vist, després ballaré jo!)

ESCENA VII

RAMÓN, SENYOR MIQUEL, PASTETES y ANTONET, primer terme dreta.

PASTETES No passi cap cuidado.

RAMÓN (¿A què vénen, aquests?)

PASTETES Jo li veig les intencions al toro com si m'ho digués a la orella, y abans de que me la vulgui fer, ja li he clavat l'esquena pels bigotis que'l deixo tonto.

MIQUEL Anem, anem per la llustrina y pel traje.

PASTETES Si, si, cuytin.

MIQUEL (A Ramón.) Passiho bé. (Mutis últim terme dreta.)

RAMÓN Passiho bé. (Beneyt.)

PASTETES ¿Y vostè, maestro, ja està preparat?

RAMÓN Ja. (Aquest encara segueix combregant ab rodes de molí.)

PASTETES ¿Suposo que ja ha rebut les mil pessetes?

RAMÓN ¿Mil?... Si...

PASTETES Ha corregut una bola; que vostè havía sofert una cogida a Saragossa; però ja li he dit jo al padrí que això són noticies que fan córrer les empreses de teatres pera

pendre'ns gent. He anat a veure la Lola, que també l'hi he tret del cap... pues que havía també arribat als seus oídos aquesta *guayaba*. ¡ Oh !... per cert que m'hi he deixat la monya, però ja la recolliré.

RAMÓN (¿Qui dèu ser aquesta Lola?... ¡ Ah !... dèu pertenèixer al meu tocayo.)

PASTETES Diu que si pot anarhi abans de la corrida, que hi vagi, que l'ha de veure... hi ha novetats.

RAMÓN ¿Ah, si?... bueno. (¡ Quants enredos !)

PASTETES Al padrí li he esplicat que vostè ja era aquí des d'ahir vespre, y té ganes de conèixer les senyores.

RAMÓN Ah... ¿vostè li ha dit de les senyores? (Vaja, comprès.)

PASTETES Jo no més sentó que tindrem una mala canalla, perquè ab el Patatero no hi ha anat may rès de bo.

ESCENA VIII

Els meteixos, ALBERT, després BIELÓ.

ALBERT (Per l'escalinata, dirigintse a Pastetes.) Hi ha un recado de la plassa que hi vagi.

PASTETES Serà el padrí, que'm demana. Hasta luego. Deixa'm pujar la capa al quarto. (Va a escalinata y a poch torna a eixir y desapareix últim terme dreta.)

RAMÓN (Si... vés y no tornis.)

ALBERT El Cartujano no ha arribat, y corre la noticia de que ha tingut una cogida a Saragossa. (Tornantli els diners.)

RAMÓN Ara m'ho deya aquest ximple. ¿Llavores serà cert?

ALBERT Quan en aquesta hora no és aquí...

RAMÓN ¿Aixís no l'haurà vist la sogra?

ALBERT Naturalment... ¿Veu, home? Vostè ja ho volía declarar tot.

RAMÓN Bé ; però, ben mirat, ¿què hi guanyem?

ALBERT ¡ Ah !... per mi, rès. A la noticia no se li dóna importancia, perquè per tot Tarragona corre que'l Cartujano ja és aquí.

RAMÓN Es clar... si aquest burro ja ho dèu haver estés per tot.

ALBERT Y a més, com qu'és un torero que may ha estat per aquí, no'l coneix ningú... ni tant sols la quadrilla. Però, per mi, tot això és pitjor, perquè arribarà l'hora y allavores sabrà la meva sogra lo que segurament volía sapiguer per boca de l'altre; ab l'anyadidura de córrer vostè el perill d'anar a la presó.

RAMÓN ¡ Què diu ara ! ¡ No fem bromes !

ALBERT Figuri's que resulti certa aquesta cogida, que no essent ell aquí en aquesta hora, ja pot darse per segur ; ha de pensar que va la gent a la plassa que m'han dit qu'és una corrúa feta, y que vostè s'ha presentat com el Cartujano, sense serho... ¡ no li dich rès de la responsabilitat que pesa sobre les seves costelles !

RAMÓN ¡ Ay, pobre de mi ! ¡ Ah, si, jo'm mato !

ALBERT Veurà... el compromís és grave, perquè, no ho dubti, el governador hi pendrà cartes.

RAMÓN Y que no seràn vuyts y nous... ¡ Ay, mare meva !

ALBERT Fins aquí la cosa no passava de ser una qüestió de familia ; però ara, ab no venir aquest home, l'assumpto es complica de mala manera.

RAMÓN No... ¡ si ja no'm preocupa sinó el sistema de mort més dolça que pugui darme !

ALBERT No digui això.

RAMÓN Ja sé... Demanaré per pujar a dalt del campanar de la catedral... daré l'excusa que vull pendre vistes y... ¡ mira... (Fent ademán de precipitarse.)

ALBERT Bé... ¡ no's precipiti !

RAMÓN ¿Que si m'hi precipitaré?

ALBERT Vull dir que no vagi depressa ; fins a l'ho-

ra peremptoria no dèu acudir a medis extrems, ¡ y a n'aquests, may !

Ramón ¡ Però, si ja hi som, a l'hora peremptoria !

Albert (Mirant el rellotge.) No encara... té prop de mitja hora.

Ramón ¡ Què tal !

Albert Ab mitja hora han tingut lloch molts aconteixements ; ab menos es va dar el crit de «Terra» a l'urca Santa María.

Ramón ¡ D'ahont surt ara ab l'urca !

Albert Per enfonsarse l'Atlàntida no's va necessitar tant... ¿qui li diu que d'aquí a llavores no estalli una revolució?

Ramón De tripes... com la que'm sento ja fa rato.

Albert O que un huracà no s'endugui a l'ayre la plassa de toros... o que's mori de repent algún membre de la familia real y vingui un telegrama ab ordre de suspendre tota classe de diversions públiques.

Ramón ¡ Agafi's per aquí !

Albert O que encara vingui aquest burxa-bous y tornin les coses a reduhirse a les dimensions que abans tenien. (Bieló, últim terme dreta.)

Bieló ¿Que permeten?

Albert ¿Què volía?

Bieló Allí al pati hi ha uns quants que vénen a cobrar... són gent de la plassa.

Albert Ah... bueno... si... ja va.

Bieló (A Ramón.) Y me n'alegro que lo de la cogida hagi resultat una gotlla. (Ramón se'l mira de cap a peus.)

Ramón Ah... si... gracies... vés... vés...

Bieló (¡ Noy !... *qu'és echao p'alante !* ¡ Ni que fos en Guerrita !) (Se'n va escalinata.)

Ramón (Encara em vé ab romansos aquest...) ¿Bé, y què faig?

Albert Home, anar a pagar, que per pagar no'l citaràn.

Ramón Però això és acabar d'enredarho.

Albert S'ha de córrer el temporal... home, encara no som a les roques ; vagi, vagi.

RAMÓN No puch... no tinch ànimo per rès.

ALBERT Dongui... hi aniré en nom de vostè, no's mogui. No dirà pas que l'amistat sigui mentida.

RAMÓN Vagi... tingui... fassi lo que vulgui. (Dantii els diners.)

ALBERT ¡ Y ànimo ! que coses pitjors s'han vist y han acabat en bé.

RAMÓN Vagi... no m'amohini. (Albert se'n va, primer terme dreta.)

ESCENA IX

RAMÓN, aviat MERCENETA, després PAULINA.

RAMÓN Això no és més que'l cordial que's dóna als moribundos. Això no és més que un empenyo en allargarme l'agonía... ¡ Oh ! y no sé... desde que'm veig al calaix, sento que m'aumenta el carinyo que tinch a la dòna... Deixa'm anar a dedicarli els pochs minuts que'm queden de vida. (Al dirigirse al quarto se sent fòra la veu de la Paulina.)

PAULINA (Dintre.) Ja'l trobaré, no's molesti.

RAMÓN ¡ Ay valga'm la Verge de Montserrat ! ¡ La Paulina !

PAULINA (Dintre.) Gracies... ¿Com diu?...

RAMÓN ¿Què faig?... ¡ Si fujo... és pitjor ! (Després d'anar d'una part a l'altra.) ¡ Estich perdut !... ¡ Mercè... Mercè ! (Cridant.)

MERCENE. (Sortint del quarto alarmada.) ¿Què hi ha? ¿Què passa?

RAMÓN ¡ Tanca't, que s'ha escapat un toro !

MERCENE. (Tancantse apressurada.) ¡ Ay Reyna Santíssima !

PAULINA (Entrant últim terme dreta y corrent a abrassarlo.) ¡ Mírate'l !

RAMÓN ¡ Tu !

PAULINA ¿No t'ho pensaves, eh?

RAMÓN Deixa'm, dòna, que ho poden veure.

PAULINA No hi ha pas ningú.

RAMÓN No cridis.

PAULINA ¿Per què?

RAMÓN Es que hi ha dèu o dotze malalts.

PAULINA Digues que això és un hospital. ¿Ahont tens el quarto?

RAMÓN No'n tinch... com que ja hi vaig trobar la quadrilla, tot era pres.

PAULINA ¿Y hont has dormit?

RAMÓN En un matalàs... sobre'ls fogons.

PAULINA No'm pensava pas venir... sinó que ahir, llegint el diari, vaig trobar que avuy torejaves aquí a Tarragona, y vaig dir : té, vull anar a donar una sorpresa y una alegría al meu *Tet*. (El torna a abrassar.) ¿Que no te n'alegres, que hagi vingut?

RAMÓN ¿Això em preguntes? (¡T'haguessis trencat una cama!) Anem... anem... que't portaré a una altra fonda.

PAULINA ¡Oh! ja hi som a una altra fonda; sinó que allò és un bodegón.

RAMÓN ¿Donchs que no véns sola?

PAULINA Ab la mare, que diu que't vol conèixer.

RAMÓN ¿¡Ta mare!?

MERCENE. (Picant a la porta desde dins.) ¿Que ja és fòra el toro?

PAULINA ¿Què diuhen? ¿si ja és fòra el toro. (Espantada.)

RAMÓN ¡Ca!... anem... ¡és una dòna boja!

PAULINA ¿Boja?

RAMÓN Anem, anem a buscar ta mare y us duré al hotel de París.

PAULINA ¿Y tu?

RAMÓN Jo'm tinch de quedar aquí per la quadrilla. Anem, anem. (Estirantla cap al foro.)

PAULINA Ay... espera't.

MERCENE. ¡Ramón! (Desde dins.)

PAULINA Et crida a tu.

RAMÓN No, que crida a sa mare.

PAULINA ¡Si ha dit Ramón!

RAMÓN Ha dit Ramona.

MERCENE. ¿Que ja és fòra el toro?

RAMÓN Vaja, dòna. (Seguint empenyentla cap al foro.)

PAULINA Ah, tu... vull anar a la corrida.

RAMÓN Bueno... ja't duré entrades.

PAULINA Vull palco, que ja m'he dut la mantellina y flors.

RAMÓN Vamos, cuyta, que jo tinch molta feyna. (Senyora Antonia, desde dins.)

ANTONIA ¿Sab si hi ha el senyor Albert?

RAMÓN ¡Déu! ¡la sogra! Apa... anem... passem per aquí... (Empenyentla primer terme esquerra.)

PAULINA ¡Ave María!... ¡Encara em faràs caure! (Mutis.)

ESCENA X

DONYA ANTONIA, BIELÓ, aviat MERCENETA, després ALBERT.

BIELÓ (Ultim terme dreta.) Veyam, crech que és al pati; passaré per aquí.

ANTONIA Si, vagi. (Entra Bieló, primer terme dreta.)

MERCENE. ¿Que ja és fòra el toro?... (Desde dintre.)

ANTONIA ¿Quin toro?... Obre...

MERCENE. ¿No hi ha pas el toro?

ANTONIA ¡Obre, com cent dimonis! (Mereeneta obre ab recel.)

MERCENE. ¿Que ja és fòra? (Trayent no més el eap.)

ANTONIA ¿Però, quin toro?

MERCENE. Un toro que s'havía escapat.

ANTONIA ¿Un toro? ¿Qui t'ho ha dit?

MERCENE. En Ramón.

ANTONIA Bé... devía tenir gancs de fer broma... ¿D'hont vols que surti el toro?

MERCENE. ¿Jo què sé? M'ha dit que'm tanqués, que s'havía escapat un toro.

ANTONIA Jo crech que era a dintre, el toro.

MERCENE. ¿Qué vol dir?

ANTONIA ¿Què vull dir?... Que't porto noticies, y noticies de sensació.

MERCENE. ¡No m'espanti!

ANTONIA ¿Espantarte? Al contrari... jo estich d'allò més contenta. Quan un té un gra dolent en el cos y se'l pot extirpar, crech que ha d'alegrarse'n.

MERCENE. Suposo que parla per en Ramón. Bé .. ¿què? ¿què ha sapigut?

ANTONIA Ara ja t'ho puch dir; ara ja tinch la complerta seguritat. En Ramón t'enganya ab una altra dòna.

MERCENE. ¡ Jesús !

ANTONIA Ja feyes bé de dubtar d'ell, ¡ y jo tant cega !...

MERCENE. ¡ Ah ! ¡ no pot ser ! Jo no dubtava... jo ho deya per l'amor que li tenía.

ANTONIA Vès si és cert, que ara vinch de parlar ab ella. Es diu Lola.

MERCENE. ¡ Lola !

ANTONIA Si... com aquella de la *Flor de un día*...

MERCENE. Vamos, no ho puch acabar de creure.

ANTONIA Mira si és veritat, que quan jo he arribat al hotel de París, qu'es ahont posa ella, ens venía a trobar a nosaltres perquè, a la cuenta, ja l'havía enterada aquell torero dels plors.

MERCENE. Bueno, no'm basta que vostè n'estigui convensuda, me'n tinch de convèncer jo meteixa.

ANTONIA Si això és a lo que vinch... ara hi anirem totes dugues ; però abans vull parlar ab l'Albert... Rès de corrides a Madrid... ¡ Hipòcrita ! Primer no ho volía, y després, ja vas sentirlo...

MERCENE. Potser no és veritat.

ANTONIA Si fins he vist aquella monya que'ns falta a la paret de casa, damunt de la calaixera del seu quarto.

MERCENE. ¿La monya?

ANTONIA Suposo que després d'això, no tindràs l'abnegació poch delicada de seguir vivint ab ell.

MERCENE. ¡ Ah, no, may ! Però, l'hi repeteixo... haig de saberho tant de cert, com de cert sé que estich enrahonant ab vostè.

ANTONIA ¡ Això ray !... El plan que hem combinat és tant contundent com diabòlich. ¡ L'ha feta grossa ; però l'expiació serà pública y terrible !

MERCENE. ¿Què pensa fer?

ANTONIA (Mirant primer terme dreta.) Ara ve l'Albert. Ves a posarte el sombrero. (Entra Merceneta al quarto. Bieló y Albert, primer terme dreta.)

ALBERT ¿Diu que'm demanaven?

ANTONIA Si, Albert. (A Bieló.) Vostè dugui un farcell del quarto de la noya al meu de dalt. (A Albert.) ¡ Passen coses grans !

ALBERT ¿Y donchs?

ANTONIA No's cansi ja en conseguir la plassa de Madrid pera donar en Ramón la corrida que vàreig indicarli. De la seva popularitat ja se me'n donen tres pitos.

ALBERT (¡ Què diu !) ¿Y això?

ANTONIA En Ramón té una amiga... ja'm pot entendre.

ALBERT ¿Què? (Això cambía d'aspecte.)

ANTONIA Acabo de parlarhi jo en persona ; y ara hi porto a la noya perquè es convenci per ella meteixa. (Surt Bieló del quarto ab un farcell y va escalinata.)

ALBERT ¿Que vostè hi ha parlat?

ANTONIA ¿No l'hi dich? Sigui en aquesta sala a l'hora de sortir la quadrilla, que veurà coses grans.

ALBERT (¡ Si... la quadrilla !) (Surt Merceneta.)

MERCENE. Però vostè no n'hi parli.

ANTONIA L'Albert ja és de confiansa.

ALBERT No tingui cuidado ; però digui'm : (Veyam, inquirim.) ¿Vostè diu que hi ha parlat, ab aquesta xicota?

ANTONIA Y que està també que'ls dimonis se l'enduhen ; figuri's que li feya veure que era solter y que fins li havía dat paraula de casament.

MERCENE. Si, Albert, si.

ALBERT ¿Y ahont és ara aquesta xicota?

ANTONIA Ara ja no hi dèu ser ; però era a l'hotel de París, que és allà hont sabía que l'havía de trobar ; però ja dèu ser a la fonda d'Espanya ; y el motiu d'aquest cambi és perquè, sabent alguns hont se trobava, no'ns

destorbin el plan que entre totes dugues ens hem combinat.

ALBERT ¿Y aquest plan, quin és? Si jo puch serlos útil, ja ho saben.

ANTONIA Ja ho sabem... gracies, Albert; però per ara, deixi'ns fer a nosaltres. El plan és, que al sortir ell ab la quadrilla y al passar per aquí, ella se li tirarà a sobre omplintlo d'improperis davant nostre, després de lo qual, agafarem la maleta y ens en tornarem a casa, soles.

ALBERT Soles, no; perquè jo les acompanyaré.

MERCENE. ¡Que bo és l'Albert!

ANTONIA Si ens fa aquest favor, això tindrem més que agrahirli.

ALBERT ¡Vol callar!

ANTONIA Donchs ja'ns dispensarà, perquè va fentse tart.

ALBERT Fassin, fassin.

ANTONIA Vostè... rès qu'ell pugui compèndre...

ALBERT ¿Som noys?

ANTONIA Donchs, hasta luego.

ALBERT Vàginse'n descansades.

MERCENE. Adiós, Albert.

ALBERT ¡Passiho bé, Merceneta!

ESCENA XI

Els meteixos, PASTETES.

PASTETES (Per l'últim terme dreta y dirigintse a donya Antonia, ab apressurament.) ¿Que han vist al maestro?

ANTONIA (Anantse'n ab Merceneta.) Si l'ha perdut blanch, busqui'l negre. (Ab mal modo.)

PASTETES ¡Hombre, quin modo de contestar!

ALBERT Bé, ¿què hi ha de nou? (Dèu ser algún altre enredo.)

PASTETES Convé que'l vegi a n'ell.

ALBERT Ara poch era per aquí... vegi si el troba per dalt... si no, haurà sortit. Hi ha tantes portes que surten a fòra...

PASTETES Vaig a mirarho. Si ve per aquí, díguili que no's mogui, que'l tinch de veure de precís.

ALBERT Està bé. (Pastetes se'n va escalinata, depressa.)

ESCENA XII

ALBERT, aviat RAMÓN, després PASTETÈS, després BIELÓ.

ALBERT ¡Quin batibull!... No'n tenía prou, de gossos per esquilar, ¡pobre Ramón! ¡Però no portàvem els comptes poch equivocats! Es veu que per ara, lo més lluny del pensament d'aquestes senyores és que en Ramón deixi de ser el Cartujano. ¡Però, aquí la Paulina! Ara que vingui la Susagna, y podem fer les presentacions que teníem de fer avuy a Miramar. ¡Ba... ba! ¡lo que és jo hi faig la creu! A caseta... a caseta... a viure ab tranquilitat... ¡No estich per aquests julis!

RAMÓN (Surt primer terme esquerra.) ¿Vostè aquí?

ALBERT ¿D'hont vé ara?

RAMÓN Ara, precisament, de la plassa; he sabut que'l carnicer em volía veure; però no l'he trobat. (Va al quarto a mirar.) (Veig que ja és fòra, millor.)

ALBERT Li haig de dar una mala noticia.

RAMÓN ¡Miracle!

ALBERT Té la Paulina aquí.

RAMÓN Ja ho sé... D'això plora la criatura: y fa poch que... però ¿com ho sab vostè?

ALBERT Vagi's esplicant, vagi... ja l'hi diré.

RAMÓN ¡Oh!... que fa poch les he dutes a n'ella y a sa mare a l'hotel de París y els he dit que no's moguessin fins que jo hi anés. ¡Ah!... després farem una juguesca a quina té més bigotis, la mare de la seva o la de la meva.

ALBERT Bé... bé... deixi's de bigotis, ara... ¿Y ja n'està ben segur que encara li té, la Paulina, a l'hotel de París?

RAMÓN ¿Què vol dir?

ALBERT Vull dir que ja és a la fonda d'Espanya... que s'ha vist ab donya Antonia, y que en aquests moments potser ja s'està veyent altra vegada ab ella y la Merceneta.

RAMÓN No pot ser.

ALBERT Donchs és, home, és. ¿Es veritat que vostè es feya passar per solter, als ulls de la Paulina?

RAMÓN Home, ja l'hi vaig dir.

ALBERT ¿Es cert que li havía dat paraula de casament?

RAMÓN Però no ab ànimo de complirla, com vostè compendrà.

ALBERT ¡Oh... ja... ja!... ¡No hauría faltat més! Donchs ha de sapiguer, que ara s'han convingut perquè la Paulina li vingui a moure un escàndol quan surti vostè ab la quadrilla, y elles, desprès d'això, se'n tornaràn soles a Lleyda.

RAMÓN ¡Ay pobre de mi!... Però com que no hi tinch de sortir, jo, ab la quadrilla...

ALBERT Naturalment... hauràn de modificar el programa; però l'escàndol, per un cantó o altre, no l'hi quedaràn pas a deure.

RAMÓN ¿Ho veu? ¿Ho veu com haig d'anar a pendre vistes al campanar de la catedral?

ALBERT (Mirant el rellotge.) Encara té uns quants minuts.

RAMÓN Bé... ¿que'm vol torejar a mi, vostè?

ALBERT ¡No, home!... Som a fregar les roques, crech que'ns estrellarem...

RAMÓN ¡Y tal!...

ALBERT Però encara no'ns hem estrellat.

RAMÓN ¡Vaya un consol!

ALBERT L'únich qu'hem guanyat és que les senyores encara creuhen més que may que vostè és el Cartujano.

RAMÓN ¡En puch tirar un bon tros a l'olla!

ALBERT ¡Ah!... una altra noticia...

RAMÓN Endavant... endavant... ¡trieu y remeneu!

ALBERT Que ara el buscava l'americano, y a judicar pel séu aspecte, no crech que lo que l'hi ha de dir ho tinguem d'anar a celebrar a câ'n *Justin* o a Vallvidrera.

RAMÓN ¡ Que vingui la fi del món ! ¡ Ja tant se me'n donen tres com tres dotzenes ! (Cremat.)

PASTETES (Sortint per l'escalinata.) ¡ A la fi, gracies a Déu !

RAMÓN Bé... ¿què hi ha? (Cridant.)

PASTETES Coses originals y molt estranyes ; y és precís que vostè prengui una determinació. Es veu que hi ha algunes persones que's volen divertir ab vostè... y fins jo en pago la patenta ; tant veritat és, que acabo de tenir un disgust ab el meu padrí. Tingui, miri's quin telegrama s'ha rebut, encara que atrassat d'un o dos dies... llegeixi.

RAMÓN (De mal humor.) ¡ No'n sé !

ALBERT Veyam : (Llegint.) «Corrida de hoy, cogida Cartujano, imposible torear de muchos días.»

PASTETES Jo ja volía anar a trobar al governador y que indagués aquest tranquil qui és ; però he pensat que vostè era el més indicat desde'l moment que a vostè és a qui va més directa la broma que ataca la moral de la seva reputació, y en prova de que...

RAMÓN (Ab crit.) ¡ Prou !... ¡ no enrahoni més, que ja tinch el cap com un bombo ! Ja no vull seguir més fent aquesta vergonyosa comedia... ¡ Ja n'estich tip... tip... y retip !

PASTETES ¿Què li agafa?

RAMÓN ¡ No, senyor !... ¡ Jo no soch el Cartujano, ni ho he sigut may, ni he mort may toros, ni vaques, ni trenta mil dimonis que'ns treguin a passejar a tots plegats !

PASTETES ¡ Què diu, maestro !... Deixi's de *jaranas*.

RAMÓN Y vostè deixi's de dirme maestro, que no'n soch, ni ganes, y vaginse'n tots y deixinme sol... ¡ no vull veure a ningú !

PASTETES ¿Que va de veres?

ALBERT ¡Y tant de veres!...

RAMÓN Ja he pres la meva resolució... ja n'està enterat l'Albert.

PASTETES Y donchs... ¿com s'arregla, ara? ¿Com me presento davant del padrí?

RAMÓN ¡Preséntishi com vulgui!

PASTETES ¡Es que la plassa està plena!

RAMÓN ¡Que tapin!

PASTETES Si no fos que'l públich vol conèixer al Cartujano, jo'm posaría al davant de la quadrilla, que encara que a última hora he sabut que lo que's corren son miuras, a mi tant se me'n donen uns toros com uns altres. Els presento l'esquena, y en paus.

RAMÓN A mi també.

PASTETES Vostè s'ho pren molt a la fresca. Y ha de comptar que ab el públich no s'hi juga; y que tant jo com vostè anirem a la presó; d'això no n'hi quedi cap dubte.

ALBERT Ja ho veig... és qüestió d'ordre públich.

PASTETES ¡Que és lo més delicat!

RAMÓN Que ho sigui.

PASTETES ¡Oh!... ¡y a quina hora!... La colla ja s'està arreglant.

RAMÓN Jo ja fa estona que n'estich, d'arreglat... ¡y ben arreglat!

ALBERT Ramón... (Ab resolució.) Hi ha un ditxo que diu: «A grandes males, grandes remedios.» Donchs, ara és el moment d'aplicarlo. Escolti: ¿Vostè està resolt a obrirse el cervell?

RAMÓN ¡Més que resolt!

ALBERT Donchs, fassi un cop de cap y conjura, si no tot aquest perill, la part d'ell que té més importancia. Vesteixi's... posi's al frente de la quadrilla y dongui la corrida.

RAMÓN ¿Què?... ¿Que's pensa que m'he locat?

PASTETES Hombre... ¡gran pensament! y surt vostè del compromís y me'n treu a mi.

RAMÓN ¡ Y ara !... Fóra pitjor el remey que la malaltía.

ALBERT No ho veig. (Bieló desde l'escalinata.)

BIELÓ Senyors, la gent está vestida y el carrer ja és ple de públich.

ALBERT Vés... ara. (Bieló se'n torna.)

RAMÓN Si... ¡ si no s'hi posa vostè ! (A Albert.)

ALBERT ¿ Jo?

RAMÓN Veurà, no hi vull morir d'una banyada.

PASTETES ¿ Com s'entén? ¡ Vostè no mor ! ¿ Per què estich jo allí? Vostè se'm posa al darrera y al davant, que jo ja'l guiaré, y si el toro li fa el més petit *rasguño*, fassi de mi lo que vulgui.

RAMÓN ¡ Ba... ba... ba !...

PASTETES Si, senyor... ha sigut una gran pensada que jo no hi havía caygut.

RAMÓN ¡ Vaja, no ! Trèguinsho del cap.

ALBERT ¡ Pensi que la situació és compromesa !

PASTETES Jo n'hi responch ab la vida.

ALBERT ¿ No sent?

RAMÓN El prometre no fa pobre.

PASTETES ¿ Es a dir, que vostè prefereix que'ns tanquin?... ¿ No li dich que no li passarà rès?

RAMÓN ¡ Oh ! y son dues corrides... la d'avuy y la de demà.

PASTETES ¡ Encara que fossin cent !

ALBERT ¡ Demà, Déu dirà !

RAMÓN ¡ Y miuras !

PASTETES Tots tenen la cornamenta al meteix puesto.

RAMÓN ¡ Vaja... no !... (La porta gran es mou y se senten murmulls.)

ALBERT ¡ Queden pochs minuts !...

PASTETES ¡ Animi's !

RAMÓN ¿ Y com mato?

PASTETES Jo estaré al quite y el guiaré ; si no és més que l'aprensió.

RAMÓN Y, ara hi penso... no pot ser... vindrà aquella. (A Albert.)

ALBERT ¡ Te rahó ! ¡ Mal llamp !

PASTETES ¿ Qui és aquella?

RAMÓN ¡ Ningú ! (Ab mal modo.)

PASTETES Gracies.

ALBERT ¡ Alto !... no tingui por... no vindrà. Jo n'hi responch... Me'n vaig a la fonda y no la deixo moure... Jo trobaré un pretext. ¿Com se diu, d'apellido?

RAMÓN Camps.

ALBERT Donchs, vagi tranquil. ¡ Li juro que no vindrà ! ¡ Miri's que'l petardo està a punt de fer explossió !

BIELÓ (Desde l'escala.) ¡ Qu'és tart !... ¿Qu'hem de fer?

RAMÓN (¿Què faig?) (Indecís.)

PASTETES Animo, que això no val una pipada de tabaco.

RAMÓN ¿Vostè em respòn de tot?

PASTETES L'hi juro... però ha d'anar ab un aire ben torero.

RAMÓN Bieló, que ja pujem. (Resolut.)

PASTETES ¡ Axís... home !

BIELÓ Està bé. (Desapareix.)

RAMÓN (¡ Alabat siga Déu !) Vaig a vestirme. Compto ab vostè, Albert. (Dantli la mà.)

ALBERT Paraula.

RAMÓN Y ab vostè. (Dantla a Pastetes.)

PASTETES Si, senyor.

RAMÓN Per xò, ja'm poden dir un pare-nostre.

ALBERT ¡ Ca, home !

PASTETES Donchs jo també em vaig a vestir ab una esgarrapada.

ALBERT ¡ Jo a aturar l'altre toro ! (Desapareixen Albert últim terme dreta. Pastetes y Ramón per l'escalinata.)

ESCENA XIII

BIELÓ, ESPÍA-DIMONIS, SENYOR MIQUEL y ANTONET; després MILOCA.

(Bieló, seguit d'Espía-Dimonis, baixa de l'escala y posa un farcell de capes y dos estochs sobre la taula. Senyor Miquel, seguit d'Antonet, surt últim terme dreta. An-

tonet va vestit de torero ab un traje que li va molt gran. Du la capa posada, molt llarga, que se la trepitja de quant en quant.)

MIQUEL ¿Que ja anem? (A Bieló.)

BIELÓ Ara.

ESPÍA ¡Ep! el mocador. (A Bieló.)

MIQUEL Mira aquell picador, Antonet.

BIELÓ Espereuse si voleu. (A Espía-Dimonis.)

ESPÍA *¿Y cómo va ese valor?* (A Antonet.)

MIQUEL Ell diu que bé... Però jo casi m'arrepenteixo d'haver convingut en que debutés avuy.

ANTONET Jo si.

MIQUEL ¡Oh!... és que no sé a qui tira, de la nostra familia; perquè de valent no crech que n'hi hagi hagut cap may.

ESPÍA Home... un o altre havía de ser el primer. (Surt Miloca últim terme dreta.)

MILOCA (A Bieló.) A veure, tu, perdulari... el mocador.

BIELÓ (Dantlhi.) Teniu. Y que sant Antoni us guardi de trencarvos la nou del nas.

MILOCA Déu t'ho pagui.

BIELÓ Espía-Dimonis... (Dantli un altre mocador.)

ESPÍA ¡Voy!...

BIELÓ Y tapeulos bé els ulls que no se us desboquin. (Bieló s'entreté comptant les capes mentres va seguint el diàlech.)

MIQUEL ¿Y que no l'obren, aquesta porta? Perquè a fòra hi ha molta gent.

MILOCA ¿Veyam aquesta capa? (A Antonet.)

MIQUEL A mi em sembla que li han feta massa llarga.

MILOCA No, home, millor... Axís si may et veus perdut, t'hi emboliques, y mentres el toro et busca, tu t'estàs quiet dintre d'algún plech.

ANTONET Que no...

MIQUEL Veyam, veyam... Jo ja m'estaré al tendido y el vigilaré.

BIELÓ ¿Què feu?... ¿Que no aneu a montar?... Ja teniu els cavalls a fòra.

MILOCA — Apa, anem, gandul... y vès que no t'hagi de picar la cresta. (A Espía-Dimonis.)

ESPÍA — ¡ Calleu, home, que ja feu fàstich sempre ab el meteix !

MILOCA — Ja t'ho esplicaré... veuràs. (Se'n van disputant últim terme dreta.)

BIELÓ — Y vostè... vagi cap a dalt, home.

MIQUEL — Esperava al senyor Pastetes, que ha de posar la capa al noy.

BIELÓ — Ja és a dalt, home ; vagi, vagi.

MIQUEL — Anem, donchs. (Se'n van escalinata.)

BIELÓ — Veyam a n'aquest mico si l'haurem d'anar a buscar dalt de la teulada de la plassa. Ola, les capitanes. (Donya Antonia y Merceneta foro dreta.)

ESCENA XIV

BIELÓ, SENYORA ANTONIA y MERCENETA, després LOLA.

ANTONIA — Ja deuhen estar a punt.

MERCENE. — Jo tremolo com la fulla a l'arbre.

ANTONIA — (A Bieló.) ¿Que n'hi ha per gayre?

BIELÓ — Ca... desseguida... miri's... ja m'enduch el fato. (Carrega ab tot y se'n va escalinata.)

ANTONIA — ¡ Millor ! Con tal qu'aquella no fassi tart...

MERCENE. — Hasta no sé si ho voldría. (Murmulls fòra la porta, que's mou.)

ANTONIA — ¡ Y ara !... ¡ mira com s'impacienten !... Fan com jo : jo ja voldría serhi. ¡ Es dèu preparar pera fer el maco !... ¡ Poch pensa la que se li espera !... ¡ Què fa aquella dòna !

MERCENE. — Ja vindrà. (Lola, primer terme dreta.)

ANTONIA — Míratela.

LOLA — Veig qu'arribo a temps. ¿Ahont ens posarem?

ANTONIA — (Indicantli primer terme dreta.) Aquí, entremitg de la gent, que tota aquesta part diu que s'omple. ¿Ja ve ben preparada?

LOLA — ¡ Calli, dòna ! Si em sembla que ja m'hi

trobo... ¡ El grandíssim poca-vergonya !

MERCENE. ¿Y ahont el va conèixer?

LOLA A Saragossa, que hi vaig anar farà un any ara pel Pilar.

ANTONIA Y ell may ens ho havía dit que hi hagués anat, ¡ el pochs-modos !

LOLA ¡ Y fer veure que era castellà !... No... ¡ a bon bosch ha vingut a fer llenya ! ¡ Ja veurà que riurem !

ANTONIA Miri's, ara obren. (S'obre la porta del foro de part a part y es precipita una munió de gent que posen en ordre dos o tres guardies a tot el llarch de la part lateral de la dreta. Entre ells ha d'haverhi mariners, soldats, etc., etc. A fòra es veuhen Miloca y Espía-Dimonis que's passegen, o muntats en cavalls, descobrintse el panorama d'una part de Tarragona, y al lluny la Plassa de Toros ab les banderoles.) ¡ Cuyti, vingui !... ¡ Vina tu, noya ! (Es coloquen en segona linia a primer terme.) Aveyam si es portarà com una dòna.

LOLA Descuidi... lo que és avuy, ¡ li juro que ell no toreja !

MERCENE. ¡ El cor em dóna uns salts !

ANTONIA ¡ Ximple ! (Romp la música, a fòra, un pas doble ben torero: si pot esser «La Giralda»; als pochs compassos es comensa a moure el públich, que figura veure baixar la quadrilla de l'escalinata, rompent en un gran aplauso. A poch surten en Ramón y en Pastetes de pareja elegantment vestits de torero, ab capot de passeig; seguidament dos toreros més y després Antonet ab un altre, acompanyat del senyor Miquel, que va seguint el pas de la música; darrera, els dos últims de la quadrilla, dos "monos sabios", y, finalment, en Bieló, carregat ab les capes de brega, banderilles y muletes. Al ser prop de les candilejas, volten y van cap al foro.)

ANTONIA (A Lola, veyent que no fa rès.) Vaja, ¿què fa?

LOLA ¿Què?

ANTONIA Mírisse'l.

LOLA ¡ Si no és ell !

ANTONIA ¿Què diu ara?

LOLA ¡ Vagi al dimoni ! ¡ Vostè s'ha ben rigut de mi !

ANTONIA Però escolti.

LOLA ¡ Vagi a l'infern !

MERCENE. ¿ Veu, mamà? (Se'n van, disputant acaloradament, darrera la quadrilla, que al ser a fòra tomba a la dreta, sentintse un gran aplauso al exterior.)

ALBERT (Primer terme dreta.) A la fonda d'Espanya no hi era... ¡ Déu meu ! ¡ ¿ Què haurà passat ? ! (Primer terme dreta, Paulina, ab mantellina blanca y flors, depressa, seguida de donya Coloma, que coixeja, cansada ; porta molts bigotis.)

PAULINA ¡ Cuiti, dòna, que ja se'n van ! (Corrent darrera la gent.)

ALBERT (Deturantse y tornant per hont ha sortit, depressa.) ¡ Mal llamp ! ¡ ¡ La Susagna ! !

TELÓ

FI DEL ACTE SEGÓN

ACTE TERCER

Sala alta de la meteixa fonda. Porta al foro y quatre laterals. Sobre la de cada una hi ha un número y a la de segón terme esquerra, els números 1, 2, 3, 4, 5 y 6. Al aixecarse el teló, quatre criats y el Criat primer estàn acabant de parar una gran taula al centre, ab candelabros apagats; els quatre van ab gorra de cuiner y davantals blanchs. A primer terme, un silló per banda.

ESCENA PRIMERA

CRIAT primer, Criats, després ALBERT.

(Estàn un gran rato en silenci acabant d'enllestir la taula.)

CRIAT — (Després d'un gran pausa.) Vaja... llestos. Ara cap a baix fins que sigui l'hora. (Arrepleguen els cistells ab que se suposa han dut la vaixella y se'n van foro esquerra. Altra pausa. A poch surt l'Albert foro dreta y es dirigeix a la porta, segón terme esquerra.)

ALBERT — A baix al quarto d'en Ramón no hi ha ningú... veyam aquí. (Cridant.) ¡Donya Antonia!... ¡Donya Antonia!... ¡Si, demà!... (Baixa al prosceni.) ¡Es prou que jo tingui de patir per mi y pels altres! (Assentantse silló dreta.) En fi, no tinch altre remey que esperar. Veig que ja els han arreglat la taula... Molt serà que'l pobre Ramón s'hi pugui assentar... però... nada... era l'ú-

nich recurs que li quedava. Ja ho diu el ditxo: «Per la vida es pert la vida.» Bé; però, ¿què haurà passat? ¡Oh! y no n'hauré pas tingut la culpa... Jo m'he dirigit a la fonda d'Espanya, hont m'ha dit donya Antonia que hi havía la Paulina, y, o aquesta xicota viatja d'*acònit*, com deya aquell, o allí no hi ha anat la tal Paulina, ni cosa que s'hi assembli... Ara, ara meteix hi he tornat pera veureho més detingudament, ja que'l primer cop, ab la pressa de venir a avisar a n'en Ramón, no he pogut entretenirme, y ¡tampoch!... allí no ha parat cap Paulina Camps. Vetaquí que si ha tingut lloch l'escàndol anunciat per donya Antonia, que és clar que haurà tingut lloch, jo hauré quedat com un no-sé-què als ulls d'en Ramón sense tenirhi cap culpa. ¡Ara, que la Susagna o sa mare m'arrepleguin, y que a n'ell l'esbotzi un toro, y la comedia haurà tingut un final tràgich en tota forma!

ESCENA II

ALBERT y SENYOR MIQUEL.

MIQUEL (Entra foro dreta sense berret, coixejant y ab extremada fatiga.) ¡Ay! ¡fugi!

ALBERT (Alsantse del silló y assentantshi el senyor Miquel.) ¡Senyor Miquel!

MIQUEL Deixi'm seure.

ALBERT Jo el feya a la corrida.

MIQUEL ¡No'm parli de corrida!

ALBERT ¿Que's troba malament?

MIQUEL ¿Malament? ¡Y tal!... ¡Que'n fabricaré pochs més de fideus!

ALBERT No digui això.

MIQUEL Fins aquesta tarda a dos quarts de cinch no he sabut de cert lo que era amor de pare.

ALBERT Y donchs... ¿que li ha passat algo, a l'Antonet?

MIQUEL ¡Ay, ho ignoro! però o jo no sé de matemàtiques, o me'l portaràn a la fonda dins d'un cabàs.

ALBERT ¿Y donchs?

MIQUEL ¡Tant guapet que era! ¡Y quin disgust tindrà la seva dida!

ALBERT ¿No diu que ignora que li hagi passat rès?

MIQUEL Per ara si... però ab lo que he presenciat, ja he vist clar que prompte serà a fer companyía a sa mare.

ALBERT Però, acabi... ¿Què ha passat?

MIQUEL No sé pas si podré coordinar les idees.

ALBERT Calmi's, home, calmi's.

MIQUEL ¡Calmi's!... ¿y poder?... Figuri's que desprès de recórrer tota la població, essent l'encant y l'entusiasme de tothom, hem arribat a la plassa de toros, que ja estava atestada de gent. Desprès de deixar els toreros en un corredor, m'han fet acompanyar al tendido de sol, pretextant que a la sombra no hi cabía ni una ànima més, que ab això ja han faltat, y m'he hagut de seure comprimit entremitj d'un mariner que fumava ab pipa y una donota que continuament em pessigava la cuixa. Al cap d'un rato ha romput la música y ha sortit la quadrilla, que feya un goig d'allò més, principalment el noy, y desprès de volejar un mocador blanch el que feya de president, han tocat les trompetes y tabals, y obrintse el *chicuelo* ha sortit el primer toro a la plassa. ¡Quin toràs, senyor Albert!... ¡y quines banyes!... ¡M'ha semblat que no s'acabaven may!... Lo meteix ha sigut sortir aquella bestiassa, que igual que un llamp ha arrencat sobre'l cavall que muntava el senyor Miloca, y en un tancar y obrir d'ulls, Miloca, cavall y toro no han sigut més que una

cosa que ha anat a pegar contra la barrera, ¡ que no sé com no l'ha estabellada ! El noy, que era allí a prop, encara no ha sentit aquell terratrèmol, ha llensat la capa, apretant a córrer, que semblava que s'hagués tornat boig ; el senyor Pastetes, que ho ha vist, ha corregut al seu darrera, y jo, preveyent un cataclisme, he volgut baixar a la plassa y endurme'l ; però, encara no m'he aixecat, els de darrera han comensat a baladrejar, cridant : «¡ Sentarse ! ¡ sentarse !» Però... ¡ ca ! jo no veya més que'l meu fill, que, groch com un difunt, ja s'havía agarrat ab les dents a un bras del senyor Pastetes, que'l duya casi arrastrant al lloch hont el meu fill havía llensat la capa. Al veure allò, he donat un pas per sobre l'espatlla d'un altre mariner que tenía al davant, y ja m'he vist tant llarch com Nostre Senyor m'havía fet, sobre'ls caps de la gent, fentme l'efecte que havía caigut damunt d'una parada de melons, passant luego, no sé com, entre'ls graons de pedra del tendido... Després he perdut el món de vista, fins que m'he trobat fòra de la plassa al mitj de sis o set guardies que m'empenyíen per entre una multitut de gent y cotxes, ahont m'han deixat mitj descalabrat, sense berret y ab els ulls plens de brosses.

ALBERT ¡ Què'm diu !

MIQUEL Jo prou volía tornar a entrar ; però no he tingut valor, y m'he quedat rodant més d'una hora y mitja per aquells camps, fins que he resolt venir a la fonda y esperar els aconteixements, que seràn els que Déu vulgui, perquè jo ja me'n rento les mans... ¿No ho va voler fer?... Donchs que s'arregli... Si el maten, em vendré la botiga, ¡ y tal dia farà un any !

ALBERT Bé... no s'alarmi. Es comprèn que'l xi-

cot, al primer moment, s'hagi espantat... y després... allí hi ha l'americano, y ja's recorda que vostè em va dir que ell n'hi responía ab el cap, de que'l noy no sufriría cap contra-temps.

MIQUEL ¿Y què vol que'n fassi jo del cap de l'americano? Al menos fos de moltó, que me'l podría menjar a la brasa.

ALBERT Mentres tingui encara hùmor de dir brometes...

MIQUEL ¿Que's pensa que'm passen de les dents? Ho dich pera distreure'm.

ALBERT ¡Ah, vamos!... Però ¿que li hàn fet mal, a vostè, qu'he vist que a l'entrar anava coix?

MIQUEL Una estalonada que m'ha deixat la pell com un farbalà.

ALBERT ¡Quin bàrbaro devía ser!

MIQUEL Ha sigut un cavall.

ALBERT ¡Redéu! vagi, donchs... pòsisshi alguna cosa.

MIQUEL M'hi posaré un paper de fumar; però jo sol no sé si podré.

ALBERT Ja l'ajudaré; però abans digui'm: (potser aquest ho sabrà.) ¿Que era a baix, vostè, quan ha sortit la quadrilla?

MIQUEL ¡Ay, ay!... si jo hi anava.

ALBERT ¿Ah... si? ¿Y que ha vist que passés algún incident?

MIQUEL ¿Què vol dir ab això de l'*accident?*

ALBERT Si hi han hagut qüestions entre algún dels toreros y una senyora.

MIQUEL No, no... no hi ha hagut rès.

ALBERT ¿N'està segur?

MIQUEL ¡Y tant!... ¿per què?

ALBERT ¡Oh!... per rès. (¡Si qu'és estrany!)

MIQUEL Si no li sapigués mal, ¡això em cou molt!...

ALBERT Ah... anem, anem. ¿Vol aquí al meu quarto o al de vostè?

MIQUEL Podem entrar al meu, si li és igual.

ALBERT Oh, si, si; m'és indiferent.

MIQUEL Però voldría avisar que si vingués alguna mala noticia de la plassa, pugessin a dirmho.

ALBERT Pot comptar que ho faràn... A més de que ja han d'estar casi a mitja corrida, y si hagués succehit cap desgracia...

MIQUEL Anem, anem, senyor Albert... no sé pas si tindré paciencia a esperar que s'acabi.

ALBERT No temi, home. (Dirigintse segón terme dreta.)

MIQUEL ¡Com ho diu vostè!...

ALBERT Quan es veurà sopant y sentint la serenata que'ls donaràn, ja ho olvidarà tot.

MIQUEL ¿Ab música soparem? (Alegre. Mutis.)

ESCENA III

RAMÓN, COTXERO, després CRIAT primer.

(Primer terme esquerra, Ramón, portant la capa sota l'aixella: una mànega de la jaquetilla descosida fins al colzer, cayentli com una «manga perdida»; la part posterior del pantalón ab un estrip, del qual li surt un gran pany de camisa y el trajo polsós per diferents puestos. Darrera d'ell, un cotxer de librea ab làtigo a la mà.)

RAMÓN Passa, noy, passa... Fes el favor d'esperarte un moment. (Surt Criat primer, foro esquerra.) Tu... ¿sabs si les senyores...?

CRIAT Han sortit. (¿Com ve aquest home?)

RAMÓN ¿Tens un parell de duros aquí?... Luego baixa al meu quarto, que te'ls daré.

CRIAT Aniré a buscarlos al despatx.

RAMÓN Donchs, cuyta.

CRIAT (¿Què dèu haver passat a la plassa?) (Se'n va foro dreta.)

RAMÓN (Al cotxer.) Desseguida, noy... T'estich molt agrahit perquè he vist que no has reparat en reventar el cavall... Sèu... sèu... (El cotxer s'assenta primer terme esquerra. Ramón es dirigeix a la porta del primer terme dreta. Veig que l'Albert no és al seu quarto... ¡Ah, no!

¡a la corrida de demà jo no hi vaig! Vingui lo que vulgui... El susto d'avuy no sé pas si el pahiré... Si em volen agafar que m'agafin... y fins si em volen afusellar que m'afusellin. (Criat primer foro esquerra.) ¡Ah! dom. Té, noy... Un duro del viatge y un del vidre que t'han romput ab aquell cop de pedra. (El cotxer se'n va primer terme esquerra.) ¿Hi ha la clau, al quarto de la mamà?

CRIAT — Si és per la seva roba, l'han feta baixar al de vostè.

RAMÓN — ¿Ah... si? millor... ¿Y el senyor Albert?

CRIAT — No l'he vist.

RAMÓN — Està bé. (Se'n va foro dreta.)

ESCENA IV

CRIAT primer, aviat SENYOR MIQUEL y ALBERT, després DONYA ANTONIA y MERCENETA.

CRIAT — Es veu que a la plassa hi ha hagut tràngol... ¡Oh! y aquest en dèu haver fugit, perquè no poden pas haver encara acabat la corrida... ¡en fi, veurem! (Mutis foro esquerra. Al propi temps surten senyor Miquel y Albert.)

MIQUEL — Moltes gracies, senyor Albert... ja camino molt millor y tinch ganes d'entornàrmenhi.

ALBERT — Home... no ho fassi, cregui'm.

MIQUEL — Pensi que ja fa més d'una hora que dura allò, ¡y qui sab lo que pot haver passat!

ALBERT — Però ¿què farà allí? ¿patir d'esperit?

MIQUEL — Jo el voldría al meu puesto.

ALBERT — Pensi que hi tinch un amich, en Ramón, y que també em té ab cuidado.

MIQUEL — Però ell és un torero consumat.

ALBERT — Això si.

MIQUEL — Mentres que'l meu fill és una criatura que may se n'ha vist de més fresques. Per xò me'n tinch ben bé la culpa d'haverme dei-

xat engatussar per aquell dimoni de Pastetes en que debutés avuy meteix.

ALBERT Però si ara ja està fet.

MIQUEL En fi... al menos m'arribaré a baix, a veure si se sab rès de nou.

ALBERT Com vulgui... però... (Donya Antonia y Merceneta primer esquerra.)

MERCENE. Miri's, l'Albert.

ALBERT Hola... ¿que han entrat pel carreró?

ANTONIA Si... per serhi més aviat.

MIQUEL ¿Que potser vénen de la plassa?

ANTONIA Ara precisament, no.

ALBERT ¿Què tal, Merceneta?

MERCENE. (Hi ha novetats.)

ALBERT ¿Si? (Es posen a parlar baix.)

MIQUEL ¿Donchs que fa molt?

ANTONIA Si... fa rato, y encara no hi hem entrat. Volía parlar ab aquell torero de Buenos Aires; però no ha sigut possible.

MIQUEL ¿No han pas sentit a dir si havía passat rès de nou?

ANTONIA No... lo que hem sentit han sigut molts crits y molts xiulets.

MIQUEL ¡Ay mare meva! ¿Y no's deya per allí si m'havíen mort el noy?

ANTONIA ¿Que hi era?

MIQUEL ¡Ay, ay!... ¿que no ens han vist passar per baix?

ANTONIA Jo, no.

MIQUEL ¿Y vostè tampoch, donya Merceneta?

MERCENE. (Deixant de parlar un moment ab l'Albert.) ¿Com?... Ah, no, no me n'he adonat.

MIQUEL (¡Jo que'm pensava que tothom ens mirava!)

ANTONIA Altres cabories teníem.

MIQUEL ¡Ah, no!... ja'm dispensaràn; jo me'n baixo un moment pera adquirir noticies... A la forsa han de saber algo.

ANTONIA Fassi, fassi...

MIQUEL Hasta luego. Ja tornaré a pujar.

ANTONIA Vagi en nom de Déu. (Se'n va senyor Miquel foro dreta.)

ALBERT ¿Sab, donya Antonia, que no m'esplico això que'm diu la Merceneta?

ANTONIA ¿Què?

ALBERT Això de que aquella dòna hagi dit que no coneixía a en Ramón.

ANTONIA Donchs, jo ho trobo molt natural, ¿veu?... De moment també ho he estranyat, però desseguit he vist la trampa.

ALBERT ¿La trampa?

ANTONIA El tinch molt nèt jo el clatell, Albert.

ALBERT Si no s'esplica més clar...

MERCENE. Digui'm la veritat, Albert, y dispensi'm la forma de la pregunta: ¿Em juraría, per la memoria dels seus fillets, que vostè no ha enterat a en Ramón del plan que li havem confiat?

ALBERT (¡M'ha atrapat!) Veurà...

ANTONIA ¿Què tal? ¿Et convences de que tinch cop d'ull? ¡Si no podía per menos!... ¡Si el que me la vulgui fregir!...

ALBERT Però, escolti...

MERCENE. Albert... no podía may pensar de vostè semblant procedir.

ALBERT ¡Poch a poch! Si ho he fet, ha sigut perquè estava més que persuadit de l'ignocencia d'en Ramón; ignocencia que m'acaba de comprovar la conducta d'aquesta tal Paulina, que tant havía de fer y tant havía de dir, y que al toparse al davant d'ell, no ha dit ni ha fet rès.

ANTONIA ¿Quina Paulina?

MERCENE. ¿Com?

ALBERT ¡Ay, ay!... la que m'ha dit vostè que li havía de moure l'escàndol.

ANTONIA ¡Veyam si ara en tindrem dugues!

MERCENE. ¡Alsa, mamà, vostè també!

ALBERT ¿Vostè no m'ha dit que's deya Paulina?

ANTONIA ¿Jo?

ALBERT (Ara si que estich a les fosques.)

MERCENE. ¿Es a dir que perquè l'Albert ha confós el nom d'aquella dòna, han de ser dugues?

ALBERT Potser si que l'he confós. (No emboliquem més el marro.)

MERCENE. Lo que si, que vostè ha fet molt mal de comunicar a en Ramón lo que la mamà tenía projectat pera aclarir aquest enredo.

ALBERT (¡ Y tal enredo !)

ANTONIA Naturalment ; avisat el senyoret, és clar... es dèu haver vist ab ellá, y mira... han fet les paus, y nosaltres, lo que hem fet ha sigut la gran planxa.

ALBERT ¡ Ah, no !... perquè jo els juro, per lo que vostè m'ha fet jurar, y a qual jurament no podía faltarhi, que en Ramón s'ha enterat d'aquest assumpto quan no li quedava més temps que'l precís pera vestirse y sortir al frente de la quadrilla.

ANTONIA Llavores l'ha vista vostè ; no ho negui.

ALBERT Jo li faig el meteix sagrat jurament que, a més de no haverla vista, ni tant sols la conech.

MERCENE. ¿ Sent, mamà ?

ALBERT Aquí hi ha un misteri que ab el temps no dubto que s'aclarirà, y allavores potser no puguin reparar la falta que han comès de posar en tela de judici la conducta exemplar d'un espós modelo com ho és en Ramón. (Crech que això és ser amich.)

ANTONIA Vaja... tot lo que vulgui... no'm podrà convèncer.

MERCENE. Donchs a mi em posa en roda.

ALBERT ¡ Pobre Ramón !... Mentres ell està, potser, derramant la sanch per la patria enforquillat en les banyes d'algún miura...

MERCENE. ¡ Ay ! ¡ calli..., que m'esgarrifa !

ALBERT Aquí se l'està acusant sense un argument sòlit, y sense voler escoltar les rahons que'm dicta la meva recta conciencia... ¡ la conciencia d'un amich de la casa... d'un amich de la familia ! (Tant és perdre per un com per mil.)

ANTONIA Bé... jo no dich tampoch, en absolut, que sigui culpable.

MERCENE. ¿Veu? Ab això de l'enforquillat, ja m'ha posat en cuidado.

ANTONIA Oh... és que no'm dono del tot, encara...

ALBERT (Però si no és la Paulina, ¿qui dimoni dèu ser?)

ANTONIA També podía fer la comedia, aquella ximple.

MERCENE. Però si diu l'Albert que no s'han vist... no veyentse, ¿com se podíen posar d'acort?

ALBERT (¡Vaja, no, no és la Paulina!)

ANTONIA ¿Però, y la monya que hem vist en poder d'aquella dòna?

ALBERT (Si... si... ho havía de ser.)

MERCENE. Mamà... jo no ho entench y estich en un mar de confusions; tant és aixís, que ja'm preocupa la sort del meu marit, y estich ab ansia desde que l'Albert ens ha assegurat que és ignocent.

ALBERT Ah... jo hi posaría les mans al foch.

ANTONIA Donchs jo no; y mira... em faré pujar una caixalada, perquè ab aquestes rahons apenes he tastat rès, y tornarem a veure a n'aquesta dòna; vull acabarho d'enrahonar; y ara li demanaré esplicacions de la monya y veyam si em dirà que tampoch la coneix; ¡perquè allavors, potser que l'hi estamparé per la cara!

MERCENE. Bé... bé... fins que no vegi la cosa més clara que en aquest moment, temo, com ja l'hi he dit, per en Ramón, y voldría saber noticies de la plassa.

ANTONIA No... si hi anirem, y fins hi entraré per parlar ab aquest Pastetes.

MERCENE. Si; però mentrestant...

ALBERT ¿Vol que vagi a veure si se'n sab rès?... A pesar de que ara ha baixat a saberho el senyor Miquel y ja'ns enteraría.

MERCENE. Si, fassì m el favor, Albert.

ALBERT Donchs hi vaig... y fins passaré per aquí per si trobo algún xicot per enviarli directament.

MERCENE. L'hi agrahiré molt.
ALBERT Donchs, hi vaig. (Se'n va primer terme esquerra.)
ANTONIA Em sembla que será treball perdut.
MERCENE. ¡Qui sab, mamà !...

ESCENA V

Les meteixes, desprès PAULINA y CRIAT.

ANTONIA Vaja... l'Albert ens vol fer combregar ab rodes de molí, si no, ja't convenceràs. (Paulina y Criat, foro dreta.)
CRIAT ¿Si vol esperar aquí?
PAULINA Bé... com vulgui.
ANTONIA Fassi'm el favor de pujarme una caixalada... qualsevol cosa, però depressa.
CRIAT Està bé. (Se'n va foro esquerra.)
PAULINA ¿Suposo que no les molestaré en estarme aquí un moment?
ANTONIA No senyora, no; aquesta sala és de tothom.
PAULINA El temps de saber si hi ha quarto disponible... Com diuhen que desprès de la corrida se'n va tanta gent... (Sentantse silló dreta.)
MERCENE. Es fàcil.
PAULINA ¿Y vostès, sembla que no hi han anat?
MERCENE. No.
ANTONIA Hem fet com vostè.
MERCENE. Ens impressionen massa.
PAULINA Donchs jo m'hi moro, per les corrides. No hi he anat perquè m'havíen de portar entrades, y segur que'l senyor que'ns les havía de dur no li ha sigut possible... (encara que per xò ja'm sentirà), ab tot, hi hem estat jo y la mamà, però no hem trobat ni un sol assiento.
ANTONIA Sembla que ha vingut molta gent.
PAULINA Miri's... el senyor que'ls he dit y que posa aquí, la nit passada ha tingut de dormir en un matalàs sobre'ls fogons.

MERCENE. Jo y el meu marit ens hem vist obligats a *apechugar* a baix ab el quarto del conserge.

PAULINA (¡Ah! dèu ser la boja!) (El criat posa servey a donya Antonia y se'n torna.)

ANTONIA ¿Es servida?

PAULINA Que aprofiti. ¿Que potser és vostè la senyora que a primera hora de la tarda hi estava tancada? (A Merceneta.)

MERCENE. Si, senyora, per mor d'un toro que s'havía escapat.

ANTONIA ¡Tonta!

PAULINA (¡Infelís!)

ANTONIA ¡Vès d'hont havía de sortir el toro!

PAULINA Es clar, dòna. (¡Ajudemla, pobre senyora! dèu ser sa mare.)

MERCENE. El meu marit va dirmho.

ANTONIA ¡Si... el teu marit!...

PAULINA ¿Es casada vostè?

MERCENE. Si, senyora; ab el Cartujano.

PAULINA (Si que és ben boja.) Vamos, me n'alegro; ¡per molts anys!...

ANTONIA No sé si se n'ha d'alegrar o entristir.

PAULINA Per mi, entristir.

MERCENE. ¿Es a dir que vostè sab algo?

PAULINA Si... si... soch de l'opinió de la seva mamà. ¿Suposo que vostè és la seva mamà?

ANTONIA Si, senyora.

MERCENE. Digui... ¿què sab?

PAULINA (¿Què li diré?) Lo que vol dir la seva mamà.

ANTONIA Que t'està enganyant. ¿No ho veus? si ja dèu ser del domini de tothom.

MERCENE. ¿Es dir que serà cert?

ANTONIA ¿Però no t'ho deya? Y es diu Lola, aquesta a què vostè es refereix, ¿no és veritat?

PAULINA Lola... Lola. (Femli el segón.)

MERCENE. ¡Reina Santíssima!

ANTONIA Perxò no't desesperis.

PAULINA No, no's desesperi perxò.

ANTONIA Una separació ho resoldrà tot.

PAULINA Això.

MERCENE. ¡Jo'm moriré! (Criat foro esquerra.)

CRIAT Si baixa li donarem el número del quarto. (Se'n va.)

PAULINA ¡Ah! si... desseguida. Senyora... si en rès li soch útil, vaig per la meva mamà y estarem aquí a les seves ordres. (A donya Antonia.)

ANTONIA Y nosaltres a les seves.

PAULINA (A Merceneta.) Vamos, passiho bé.

MERCENE. Passiho bé. (Ploriquejant.)

PAULINA (A donya Antonia.) ¡Pobreta! Procuri distrèurela.

ANTONIA No sé què'm toca fer...

PAULINA ¡Tothom té una creu, en aquest món!

ANTONIA Ja té rahó.

PAULINA ¡Pobre!... ¡En fi, què hem de ferhi!... Vamos... hasta cada rato.

ANTONIA No s'hi cansi.

PAULINA (Anantse'n.) (¡Si que és ben boja!)

ESCENA VI

DONYA ANTONIA y MERCENETA.

ANTONIA ¡Ja ho veus! Ja és del domini públich. ¿Bé dèus estar ben convensuda? ¡Vés creyent a l'Albert!

MERCENE. ¡Calli!... ¡quina vergonya!... Però anem, que vull veure a n'aquesta dòna... vull forsa datos pera confondre'l, pera... ¡ay! no sé... anem, anem, que'ns dongui esplicacions clares, y desseguida vull anar a la porta de la plassa pera quan surti aquell torero que va ser el primer que va enterarla; no tinch paciencia d'esperar que sigui a la fonda la quadrilla.

ANTONIA ¿Que no vols esperar l'Albert?

MERCENE. No vull esperar a ningú.

ESCENA VII

Les meteixes, ALBERT, primer terme esquerra.

ALBERT Bueno... ja hi ha un xicot.

ANTONIA ¡ Malaguanyat viatge !

ALBERT ¿ Per què? ¿ Que hi ha algo de nou?

MERCENE. Que'm sembla que'n Ramón el porta molt enganyat... que la seva traició, a l'últim, serà un fet.

ALBERT ¿ Que han adquirit algún dato més?

ANTONIA ¡ Y tal !

ALBERT Cóntinme.

MERCENE. No'ns podem entretenir... però pot enterarlo una senyora que s'acaba de dirigir al despatx a recullir número de quarto.

(Criat pel foro, ab una monya plegada a la mà.)

CRIAT ¿ Que ja està llesta?

ANTONIA Si... ja ho pot retirar. ¿ Vol fer el favor de dirli, a n'aquesta senyora que ara estava aquí ab nosaltres, que fassi el favor de pujar?

CRIAT Prou.

ANTONIA ¿ Què porta a la mà?

CRIAT Una monya que ha deixat abaix una senyora que's diu Lola y que ha dit que s'havía de dur a la plassa.

MERCENE. ¡ Jesús !

ANTONIA ¿ S'ha vist més cinisme?

ALBERT (¡ No sé hont soch !)

ANTONIA (Al Criat.) Ja se'n pot anar... ja l'hi durem nosaltres. (Prenentlhi.)

CRIAT Està bé. (Se'n va foro esquerra.)

ANTONIA ¿ Què li sembla? Vaja, respongui.

ALBERT ¿ Ja és la que diuhen que'ls falta a vostès?

ANTONIA Escolta, noya.

MERCENE. Si... Albert, si... Ara ja no'm queda dubte de l'infamia d'en Ramón... Anem, anem, mamà, que vull saberho tot, punt per punt.

ANTONIA ¡ Ah !... ¡ a n'aquesta dòna li faig menjar monya !... ¡ Ja li juro que sabrà quin gust té ! Hasta luego. Passem per aquí. (Se'n van primer terme esquerra.)

ALBERT Pàssinho bé... però no s'exaltin.

ESCENA VIII

ALBERT, després CRIAT.

ALBERT (Després de pensar un poch.) Vaja... és un nus que no'l sé desfer. Però, si si ; ha de ser la Paulina, que usa aquest altre nom ; la monya aquesta coloca la cosa fòra de dubte. (Criat, foro esquerra.)

CRIAT Aquella senyora ja era fòra.

ALBERT (Disgustat.) ¿ Ja era fòra?

CRIAT Però ha de tornar, perquè ha pres quarto.

ALBERT (¡ Y m'hauría convingut vèurela abans del regrés d'en Ramón, pera enterarlo millor !) ¿ Y no sabs ahont podría trobarla? ¿ Ni com se diu?

CRIAT Ahont podría trobarla, no... ; com se diu, si... : es diu Paulina Camps.

ALBERT ¡ Què ! (Ja m'ha tornat a escapar.) ¿ Y és la que parlava aquí ab elles?

CRIAT Si senyor : si no vol rès més...

ALBERT No, no. (Se'n va Criat.) ¿ Però què és aquest geroglífich? ¡ Si que anava bé, jo, per anar a casa !... Veyam, veyam... calma... Ara si que és una veritat el que la Lola y la Paulina són dugues... ¡ Calla !... ¡ calla !... volste jugar que la tal Lola és alguna amant, o lo que sigui, del Cartujano autèntich, y... si... vaja... ara si que cap-dello bé... y, naturalment, al anar a dirli donya Antonia... vamos... aclarit... ¿ Y com l'havía de conèixer an en Ramón? Però ara ja queda també fòra de dubte que han parlat ab la Paulina y... ve't-aquí la convicció ab que les he trobades

déspres de la conversa que han tingut ab ella. ¡Y ara posaràn a la meteixa fonda! ¡Oh! tinch d'anar a advertirlhi desseguida; però, ¿y si em topo ab la Susagna y allavors som dos a ballar?... Li escriuré una esquela... al menos que arribi preparat.

ESCENA IX

ALBERT y SENYOR MIQUEL, després BIELÓ, més tart els toreros.

MIQUEL — Senyor Albert, ¿que tindría un berret que'm deixés? (Alarmat.)

ALBERT — No... no tinch més que'l que porto.

MIQUEL — Donchs me n'hi vaig ab la gorra... ¡Ay pobre de mi!... ¿Què li he dit jo?

ALBERT — ¿Què ha passat? ¿Què sab algo?

MIQUEL — ¿Què ha passat? Que crech que tots els de la quadrilla són morts... diu que han entrat quatre lliteres a l'hospital. Ara n'ha arribat un y ho ha dit.

ALBERT — ¡No pot ser! ¡Haurà exagerat!

MIQUEL — Jo crech que'l que ha dut la noticia encara m'ha ocultat algo per no alarmarme... ¡Déiximhi córrer!... ¡Ay pobre Antonet! (Bieló entra foro dreta trencantse de riure.) ¿Què és això?

ALBERT — ¿Què hi ha?... ¡Bieló!

BIELÓ — ¡Ay, jo'm moro! (Apretantse el ventre.)

MIQUEL — ¡Potser també l'han ferit!

ALBERT — ¿No veu que riu?...

MIQUEL — Es que diu que hi ha ferides que fan riure.

BIELÓ — ¡Ay!... ¡deixi'm seure... que no'm puch tenir!... (S'assenta silló esquerra.)

MIQUEL — ¿No veu?

ALBERT — ¡No, home!

BIELÓ — ¡Callin! que quan avuy no m'he reventat l'arteria *episcopal* de tant riure, no me la reventaré may.

ALBERT ¿Que véns de la plassa?

BIELÓ Si... és a dir... jo no ho sé si és plassa en aquestes hores.

MIQUEL ¿Ho sent?

ALBERT ¡Parla d'una vegada!

MIQUEL ¿Y el nov? ¿que m'has vist el noy?

BIELÓ Si... ha anat a parar a dalt del tendido, damunt del faristol del que tocava el bombo.

MIQUEL ¡Reina Santíssima! ¡Hi corro!

BIELÓ No, home, si ja vénen... y ab un acompanyament, que a cada cop de pedra *tembla* el misteri.

MIQUEL ¿Ho veu?... ¿ho veu?... ¡Ay Verge dels Desamparats! (Se'n va foro dreta.)

ALBERT ¿Y en Ramón?

BIELÓ ¿Qui és en Ramón? (Aixecantse.)

ALBERT ¡El Cartujano!

BIELÓ ¡Oh!... aquest, al sortir de la plassa, he vist que agafava un cotxe que ha arrencat a escape.

ALBERT Aquí no l'hem vist.

BIELÓ ¡Si que és estrany!

ALBERT ¿Que ha mort algún toro?

BIELÓ ¿Ell?... ¡Cap! Si no li han donat temps. ¿Veu qu'abans de matar el segón ja s'ha acabat la corrida y pel primer ha donat la alternativa a n'en Pastetes?... ¡Ja li dich jo qu'és un pastetes de noms y de fets!

ALBERT Esplica't... ¿què ha succehit?

BIELÓ En Miloca, aixís que ha eixit el primer toro, ja ha tingut d'anar a l'enfermería ab un poncem al cap que al menos feya quatre lliures, y l'Espía-dimonis, ni ha arribat a picar; ha comensat a dir qu'allò no era el tracte, que tenien que ser novillos *añojos* y no miures vells.

ALBERT ¿Y ho eren, de miures?

BIELÓ ¡Y ca, home! El primer ha sigut una vaca, que prou l'he vista jo més d'una vegada al carrer d'en Petritxol, a can Font... L'he coneguda per una banya

que tenía espuntada y un ull de perdiu. El segón si... ja era un toret bonich, però, vaja, jo no soch torero, y si volen, em comprometo a despatxarlo d'un *mete y saca* ab una vara de freixa; però, ¿què vol dir?... ¡Si allò és una quadrilla de lladres y no de toreros! A poch d'haver eixit la vaca, ja n'havía voltejat quatre o cinch, entre'ls que hi havía aquell mico, fill d'aquest home, que, no és broma, no, ha anat a parar al mitj de l'orquesta; y sort que'n Falet del bombo l'ha vist baixar, ¡si no, el reventa!... Lo que és el faristol ja'l pot tirar a mar. Naturalment, li han comensat a agafar *jindama,* a l'animal, y a l'arribar a la sort de banderilles, n'hi han clavat dugues al nas y quatre a l'atmósfera... La gent ja s'ha comensat a moure, però ha tingut prudencia hasta que han tocat a matar. Ha agafat els trastos el Cartujano, que, dit sigui de pas, no li he vist fer rès, y els ha entregat a n'en Pastetes, que, després de la pantomima y brindis de rúbrica, s'ha dirigit a contarho a la del carrer d'en Petritxol. ¡Déu meu! ¡quin modo de trastejar!... ¡y quins passes! ¡Allò no eren passes ni eren rès! Y a cada moment, ¡plaf! presentava l'esquena al animal, que no sé com no l'ha reventat mil vegades. Jo crech que la pobre bestia estava encantada contemplant aquell punt de vals del torero de Buenos Aires. Al veure aquella feyna, ha comensat a sortir alguna taronja dels tendidos de sol y alguna ampolla que ha anat a petar, rodolant, als peus del diestro. S'ha comensat a destarotar l'home, y s'ha arrencat ab un *volapié* que, passant a dos passos de distancia de les costelles de la vaca, ha fet blanco a la sorra, anant en Pastetes darrera l'estoch y entrantli mitja empu-

nyadura dintre la boca. ¡ Ha aumentat la pluja de taronges y ampolles, corejada per una tanda de xiulets que allò era la fi del món ! Y aixecantse més llest que una mustela, ha tornat a presentar el drap a la víctima, y sense esperar que's quadrés, n'hi ha tirat una d'alta que li ha desfullat la punta de la banya bona. A la fi, cansat de la sort y fent un punt de maco, ha arrollat la muleta, y llensant cap endetràs la montera, ab un moviment axís de cap (El fa.), s'ha tirat ab una media a pas de *tercerilles* ab tanta puntería, que ha ficat mitj estoch dintre l'ull de la pobre vaca, que s'ha agegut, jo crech de vergonya que se'n donava de barallarse ab aquell torero de la salsa verda. Allavors la pluja de fruyta y hortalissa s'ha fet més espessa, y desprès d'un mal descabello, han sortit les mules a endurse'n el pobre animal, que jo crech que si li unten els polsos de vinagre, encara el tornarem a veure en alguna lechería de Barcelona. Calmada un xich l'efervescencia y al toch dels enrogallats clarins, ha trepitjat l'arena el novillo, que era velero, de bona pinta y ab pitons petits, però ben posats. Altra vegada xulos a l'ayre, que semblava que sigués en el programa. Segona pitada, més terrible que la primera, y algún tros de barana cap al ruèdo. Veyent el carís que prenía la cosa, mana el president tocar a banderilles y el públich demana que les clavi el Cartujano.

ALBERT (¡ Ay pobres de nosáltres !)

BIELÓ Romp la banda el pas doble de *Cádiz* y la gent arrenca ab un aplauso general ; però el Cartujano, ab el cap, fa que no ; la plebe insisteix ; y ell vinga remenar el meló ; apreta més fort el ruixat de taronges y ampolles, que brunsint ratllen l'at-

mósfera... creix el xibarri, les senyores abandonen els palcos y el públich de la sombra s'aixeca blandint els bastons, mentres que per la part del sol els policíes han de subjectar a alguns que intenten invadir la plassa. De prompte, en Pastetes, veyent la cosa mal parada, corre a la barrera, y agafant un parell de banderilles que li presenta un *mono sabio,* va, y les entrega al Cartujano, que de cap manera les vol pendre. Per últim, imposat per l'increment que prenía l'escàndol, les agafa, nerviós, y junt ab en Pastetes es dirigeix al novillo, que estava quiet, aplomat, al mitg de la plassa. Al ser prop d'ell, cita el torero americà al bitxo, pegant axís un cop de capot (Ho fa ab el mocador que té a la mà.) sobre l'arena, y la bestiola, com si no hagués esperat més que aquella provocació de l'ultramarino pera sortir del seu ensopiment, arremet com una exhalació ; els sorprèn, rellisca, cauhen tots tres fets un capdell, y al desferse, es veu al novillo escapat, al Cartujano aixecantse ab la jaquetilla y els pantalons romputs y a n'en Pastetes fent lo meteix, llensant renechs y improperis, y ab les dues banderilles clavades a l'esquena, que semblava un àngel dels pastorets. ¡ Allavores si que ha sigut la bronca atxa ! Tronxos, patates, taronges, bastons, ampolles, cadires... tot ha anat sobre la quadrilla, que ha sortit de la plassa a la desbandada y ab les mans al cap, y jo m'he adelantat, corrent, pel gust de veure'ls entrar a la fonda y tornarme a fer un tip de riure com no crech ferme'n ja may més cap d'igual en tots els dies de la meva vida, per *in sécula seculorum amén.*

ALBERT ¡ Em fas quedar parat !

BIELÓ Donchs no l'hi he falsificat rès. Miri's,

ja l'amo ha avisat que vingui aquí el metge y ha comprat tot l'ungüent de contracàs que hi havía a Tarragona.

ALBERT ¿Però dany fort... banyada...?

BIELÓ Ah... no..., total, tostorros. L'única sang l'haurà derramada l'esquena d'en Pastetes, y encara són banderilles d'una llanseta molt insignificant. Si a Tortosa ja'ls va passar tant o més... Si tots van anar a la presó.

ALBERT Lo que és raro, que no hagi vingut ell... el Cartujano.

BIELÓ Ah... jo l'he vist pujar al cotxe. (Rumors exteriors.) Calli... ara deuhen ser aquí ells. (Van a veureho.)

ALBERT Si... ja'n pugen; no riguis.

BIELÓ Procuraré ferho. (Tornen al prosceni; a poch surten foro dreta els toreros, uns ab la cara ensangrentada, altres coixejant, y es fiquen segón terme esquerra.) ¡Miri's, no'n vénen poch de deteriorats! (Senyor Miquel, portant a Antonet sobre l'espatlla, inmòvil com un sach; darrera d'ell, Criat primer.)

ESCENA X

Els meteixos, Cuadrilla, SENYOR MIQUEL, ANTONET y CRIAT.

MIQUEL A veure... ¡un capellà ¡un capellà!

ALBERT ¿Què diu ara?

BIELÓ ¿Que's vol casar?

MIQUEL Fassi'm el favor d'aquest silló.

ALBERT Prou, home. (Assenten a l'Antonet, que està desmayat; va polsós y du la cara esgarrinxada.)

MIQUEL ¡Ja és ben mort, ja!... ¡Ja no hi ha rès que ferhi!

ALBERT Potser sigui un desmay.

BIELÓ Si encara respira.

MIQUEL ¿Vol dir?... ¡ca! (L'Antonet badalla.)

BIELÓ Miri's, ara badalla.

MIQUEL ¡El badall de la mort! ¡Y no hi ha un capellà!

BIELÓ — Jo crech que dèu badallar de gana. Ab el desitg d'anar a la plassa, en tot el día no ha tastat rès.

ALBERT — ¡ Antonet !... Porteu vinagre. (El criat porta el cetrill de la taula y li unten els polsos.)

MIQUEL — ¡ Si... ja'l pot cridar !

BIELÓ — ¡ Antonet ! ¿que no'm coneixes?

ANTONET — (Obrint els ulls.) ¡ Tinch gana !

MIQUEL — ¿ Ha dit que tenía gana?

BIELÓ — ¿ No l'hi deya jo?

ANTONET — ¡ Vull anar a casa !

MIQUEL — Ja hi anirem, maco, ja. ¿Veus? no'm vas voler creure...

BIELÓ — (Al Criat.) Pòrtali pa.

ANTONET — Ab oli.

BIELÓ — Ab oli. (El criat l'hi porta.)

MIQUEL — ¿ Què't fa mal?

ANTONET — L'orella.

MIQUEL — ¿ Quina?

ANTONET — No ho sé.

BIELÓ — Y rès... el pobre faristol és el que ha rebut... ¿Que no vols ser més torero?

ANTONET — ¡ No !

MIQUEL — ¡ Gracies a Déu !... ¿Veus, a no voler creure al pare?

BIELÓ — ¡ Val més que fassis fideus, tonto !

ESCENA XI

Els meteixos, MILOCA, ESPÍA-DIMONIS, després PASTETES y RAMÓN.

(Miloca du el cap embolicat, ab un bony horrorós y sense sombrero. Surt disputant ab Espía-dimonis.)

MILOCA — ¡ Et dich que callis !... Y el qu'és ab mi, no hi surts més, a la plassa.

ESPÍA — ¡ Donchs perquè enganyen !

MILOCA — ¡ Brètol ! (Ramón, de paisà, y Pastetes, que entra ab la cara feta malbé y un ull de vellut; ha perdut una sabatilla y du dos traus a l'esquena, sortintli la camisa sangnosa.)

PASTETES ¡Li dich que nò!... Vostè no ha fet lo que jo li he manat.

BIELÓ (Aquí hi ha els caps-padres.)

MIQUEL ¡Ell!... ¡Si no pel sinó!...

RAMÓN ¡Encara he fet massa!

ALBERT (Ananthi.) ¡En Ramón! (Dantli la mà.)

PASTETES Vostè tenía que apuntar al morrillo de la fiera.

RAMÓN Al morro li he apuntat.

ALBERT (Hem de parlar.)

PASTETES El morro no és el morrillo.

BIELÓ (Mirantli l'esquena.) ¡Noy! ¡quins dos traus a la jaquetilla!

MIQUEL (A Pastetes.) ¿Axís és com m'ha defensat el noy, vostè? (Ramón y Albert s'assenten en dues cadires de la taula y es posen a parlar baix. Miloca y Espía-dimonis s'increpen dientse lo que'ls sembli als artistes més apropiat, però en veu alta, perquè resulti el quadro real, mentres dura el diàlech entre Pastetes, Bieló y Miquel.)

PASTETES Miri's a mi com m'han posat... (Ensenyantli l'esquena.)

MIQUEL No n'haig de fer rès jo de vostè. Vostè va dir que'm responía del noy.

PASTETES ¿Y no'l té aquí, el noy?

MIQUEL ¿Però, com el tinch?

PASTETES No dèu pas estar tant mal quan s'està atracant de pa.

BIELÓ ¡Bona, Pastetes! (Dantli un cop a l'esquena.)

PASTETES ¡Ay! ¡Mal llamp te mati!

BIELÓ Dispenseu; no me'n recordava.

MIQUEL Té sort que soch un home pacífich... Anem al quarto, Antonet. (Entren al quarto.)

PASTETES ¡A mi si que aquell senyor m'ha ben arreglat!

MILOCA Veurà... y dispensi'm que m'hi entrometi... Vostè s'ha ficat en terreno del toro.

PASTETES ¿Jo? Escolta, Bieló.

BIELÓ Bé... ¿què val a dir la veritat?

ESPÍA En Miloca té rahó.

PASTETES Vostè podrà ensenyarme a mi de portar els gegants, però no de toros.

ESPÍA ¡ Us ha ben mort !
MILOCA ¡ Veyam si rebràs, tu !
PASTETES ¡ Vès qui vol donarme llissons !...
MILOCA Jo no vull donar llissons ; però repeteixo que s'hi ha ficat.
PASTETES ¡ Jo li dich que no !
MILOCA ¡ Jo li dich que si !
PASTETES Em penso tenir fama de torero, y ben guanyada.
MILOCA Ja he vist l'ovació que acaben de ferli.
PASTETES Perquè no hi entenen. Jo ja torejava abans de néixer, y vostè fa quatre dies que feya de camàlich.
BIELÓ ¡ Ja us han vist !
MILOCA Bé... deixemho córrer, perquè ens barallaríem, y avuy ja li han tirat prou tronxos.
PASTETES ¿ Y què té?... També n'han tirat a n'en Frascuelo, y era en Frascuelo.
MILOCA Es que'ls d'avuy eren de bròquil, que són els que deshonren més... ¡ Mira que ficar l'estoch per l'ull del toro !...
PASTETES ¡ Y perquè movía el cap, donchs !
BIELÓ Vaja, vaja, ¡ prou ! que's podríen perdre dugues eminencies y sería una llàstima.
PASTETES Donchs que no vulgui dar llissons als mestres.
BIELÓ Lo que ha de fer és que se li curi l'esquena aviat, que tinch ganes de tornarli a veure fer aquells primors.
PASTETES ¿ Has vist el noy del fideuher, hont ha anat a parar? Jo'm pensava que s'havía reventat.
BIELÓ Bé, si, però vagi's a fer la segona cura.
MILOCA Y si no ha sigut rès... total, dos trauhets.
PASTETES ¿ Vostè sab com estàn conformades les puntes de les banderilles?
MILOCA Eren de a cuarta.
BIELÓ (Anantli a l'esquena.) ¿ Veyam?
PASTETES ¡ Bieló, no juguem !
MILOCA Au, au, Espía... anem a despullarnos.

ESPÍA — Anem. (Se'n van últim terme esquerra.)

PASTETES — ¿No has reparat quan he fet aquell quiebro? Hasta han cridat: «¡Que surti sa mare, que la volem conèixer!»

BIELÓ — Si, però anem, que faré de practicant.

PASTETES — M'ha ben arreglat, a mi, aquest home. Es la primera vegada a la vida que'm passa una cosa semblant.

BIELÓ — Això ray.... ¡Ab aquell tauló si, que si us arrepleguen!... (Tot anantse'n.)

PASTETES — Si hasta m'han tirat una criatura... ¿que no ho has vist?

BIELÓ — No.

PASTETES — Una criatura que devía tenir uns tres mesos. (Se'n van foro dreta.)

ESCENA XII

RAMÓN y ALBERT.

RAMÓN — (Alsantse y baixant al prosceni.) ¡Ja són fòra, gracies a Déu!

ALBERT — Vamos, comprès... Aquest Pastetes va enterar a donya Antonia que la Lola era l'amant de vostè, creyentse que vostè era el de Saragossa.

RAMÓN — Això... y la monya, tant acusadora, és la que vàrem dur de Lleyda sense elles saberho, y que en Pastetes s'ha deixat aquest dematí a l'anar a veure a n'aquesta dòna.

ALBERT — Y com qu'elles es creuhen que aquesta monya és l'altra, la que'ls falta a la paret... si... si... aclarit. La malaltía ha experimentat un xich d'alivio; però segueix la gravetat del malalt.

RAMÓN — Es clar... Això de que elles hagin parlat ab la Paulina és un recàrrech d'importancia; y luego, la corrida de demà, que jo no la dono de cap manera; primer que'm matin. ¿Sab vostè lo que he patit quan

he vist que Pastetes, toro y jo érem tot una cosa rodant per terra?

ALBERT Ja ho crech.

RAMÓN Y a la Susagna, ¿no l'ha vista més?

ALBERT Desde que han sortit vostès, no.

CRIAT (Sortint.) ¡Ah! ¿és aquí?... De part d'en Faló de la carn. (Li dóna un plech y se'n torna.)

RAMÓN Tingui... obriho, perquè de segur que serà motiu d'algún altre trastorn.

ALBERT Oh... ja... ja... (L'obre.) No s'espanti, que hi ha diners.

RAMÓN ¿Diners?

ALBERT Miri's... en vista del resultat de la corrida d'avuy, no vol dar la de demà, y li envía dues mil pessetes d'indemnisació. (Llegint.)

RAMÓN ¿De veres?

ALBERT Vegi.

RAMÓN Els repartiré a la quadrilla. ¡Ay, quin pes m'ha tret de sobre! De manera, que si aquesta boja de Paulina no hagués vingut, en mala hora, ara, en aquesta fonda, hauríem sortit d'un fanch fins al coll...

ALBERT Ja pot ben dirho.

RAMÓN Axís s'hagués mort al posar aquí els peus. ¿Y què fem?

ALBERT Jo encara provaría.

RAMÓN ¿Què vol provar?

ALBERT ¿Podía pensar vostè may haver sortit victoriós dels combats que ha tingut de sostenir?

RAMÓN Ja és veritat; però això és un carreró sense sortida... Pot comptar que la Paulina les ha enterades.

ALBERT Això és segur... Si m'ho han dit.

RAMÓN Donchs, ¿què hi vol anar a buscar?

ALBERT Si poguéssim parlar ab ella y saber la conversa que han tingut...

RAMÓN ¿Què'n treuríem?

ALBERT Això ho sabríem aviat.

RAMÓN — Després... jo ab la Paulina no hi parlo... podría saberse y...

ALBERT — Hi parlaré jo... Ara ja sé que la trobaré a l'hotel de París, o pel camí.

RAMÓN — Si l'ensopega.

ALBERT — O a baix al seu quarto.

RAMÓN — En fi... fassi lo que vulgui... Mort per mort...

ALBERT — Per xò meteix. No's mogui; si puch venir jo enterat abans que torni donya Antonia, encara tindré un bri d'esperansa.

RAMÓN — ¡Y tal bri, casi no's veu!

ALBERT — En fi, no perdem temps... passaré per aquí.

RAMÓN — *¡A vuestros brazos me entrego!*

ALBERT — També va dirme que li digués un parenostre, y si ho hagués fet hauría sigut ben malaguanyat.

RAMÓN — Vagi, vagi. (Albert se'n va, primer terme esquerra. Els criats encenen els llums de la taula.)

ESCENA XIII

RAMÓN, aviat DONYA ANTONIA y MERCENETA, després PAULINA.

RAMÓN — D'això se'n diu naufragar a port. ¡Pobre Albert! éll encara té confiansa, y és perquè és a la capsalera... si fos el de dins del llit, com jo, ja ho veuría més negre. En fi, ajudemlo... Me'n baixaré al meu quarto o sortiré, per no toparme ab les dònes de casa abans de que torni ell. (Al dirigirse foro esquerra entren donya Antonia y Merceneta.) (¡Adiós!... ¿qui cobra?) (Es tomba, fent el distret, y la Merceneta hi va per darrera y l'abrassa ab molt carinyo.)

MERCENE. — ¿Em perdones?

RAMÓN — ¿Com? ¿Què?

MERCENE. — Abans de tot... ¿no has pas pres mal, a la plassa? Ens han dit que hi havía hagut tant rebombori.

RAMÓN No... rès... (¡Jo somnío!)
ANTONIA (¡Ni goso a mirarlo!) També ho podíes dir que hi havía un altre Cartujano.
MERCENE. ¡Y tal!... No ens en hauríem estalviat pochs, de disgustos.
RAMÓN ¡Oh! no fa molt que ho he sapigut jo.
ANTONIA ¿Ah, no?...
RAMÓN (¿Y no'm parlen de la Paulina?)
ANTONIA Per xò, qui té la culpa de tot és el torero de Buenos Aires. Si ell no m'havés dit, allí a Lleyda, que tu t'enteníes ab aquesta Lola, nosaltres no hauríem vingut y no hauría passat rès... Però ja ho veig... l'home també anava equivocat; puig, segons ens acaba de dir ara, que l'hem vist abaix, que li acabaven de curar l'esquena, ell creya que eres l'altre Cartujano, que realment és l'amant d'aquesta dòna.
RAMÓN ¿Ho veu?
ANTONIA Oh... ¡ho veu! ¡ho veu!... Tu em fas riure... posa't al meu puesto... Luego, aquesta meteixa Lola confirmarho.
MERCENE. ¡Ah!... però jo, fins que ella m'ha ensenyat la carta que acaba de rebre, encara no fa un quart, del seu Cartujano, que, segons he vist, ha tingut una cogida a Saragossa, no m'he dat per ben convensuda.
ANTONIA Bé, tu també ets molt desconfiada.
MERCENE. ¡Y ara!
ANTONIA A mi el cor sempre m'ho ha dit, qu'en tot això hi havía un mal-entés.
MERCENE. Donchs, ho ha dissimulat molt.
ANTONIA Pera no ferte concebir esperanses.
MERCENE. ¡Bé!
RAMÓN Deixeuho córrer. (Però desitjaría saber lo de la Paulina. No trepitjo ferm per ara.) ¿Y no haveu parlat ab una altra dòna, també, ara, no fa molt?
ANTONIA Just, no hi pensava... una altra, si... que'ns ha dit que també estava enterada de l'assumpto teu respecte d'aquesta

Lola. ¡Ja veus si teníem motius de sospitar!

RAMÓN Bé... si... (Aixís no s'han vist ab la Paulina... ¡L'Albert s'haurà equivocat! ¡Ah! jo hi vaig y l'escanyo; lo qu'és ab elles no s'hi topa!)

MERCENE. ¿Què penses?... ¿Que't dura, l'enfado?

RAMÓN No, sinó que dubtar de mi... creu que m'has fet mal.

MERCENE. Bé... vamos, ja no hi tornaré més. Lo que hem de fer, que després de la corrida de demà, ens en anem a casa, y ara si que vull que no pensis més en toros.

RAMÓN No la donem pas.

ANTONIA ¿No?... ¡Ara que jo volía avorrir l'aygua! ¡Que volía anarhi!...

MERCENE. ¡Millor!... Donchs, mira... demà dematí a caseta.

ANTONIA Si m'hagués de creure, jo'm tallaría la coleta a Madrid... deixaría el nom més ben assentat... Ja parlaré ab l'Albert.

RAMÓN ¡Què!

MERCENE. ¡No! m'hi torno a oposar, y ara va de veres... prou toros: y demà, quan arribem a Lleyda, tot lo del toreig va a câ'l drapayre. La monya que's va deixar olvidada en Pastetes al quarto de la Lola y que tant disgust ens ha donat, ¡ja qui sab hont para!...

ANTONIA En fi, com volgueu.

RAMÓN (Deixa'm assegurar de que no vegin a la Paulina.) Bueno... (Volent dir: me'n vaig; al meteix temps apareix Paulina pel foro esquerra.) (¡Adiós! ¡tot perdut!)

PAULINA ¿Diu que'm demanaven?

ANTONIA No, ara ja no.

PAULINA (¡Ah!... ¿ell aquí? ¡Ja me la pagarà!)

RAMÓN (¡Ay pobre de mi!)

MERCENE. Però vull aprofitar aquesta ocasió pera tenir el gust de presentarli el meu marit, molt amant y molt fidel.

ANTONIA Ben dit, noya.

RAMÓN (¡ Ara... ara em cau la fonda a sobre !)

PAULINA ¡ Ho celebro molt !... Y a vostè el felicito per haver tornat a la confiansa de la seva senyora.

RAMÓN (¿ Què?)

PAULINA (Es la boja... fem veure que ni ens coneixem.)

RAMÓN (¡ Ja entench !)

ANTONIA Aquí no hi ha hagut més que un mal entès, ¿ sab?

PAULINA Si... si... (Ara ella em fa el segón a mi.)

MERCENE. Lo que'm fa creure que les afirmacions de vostè van ser molt gratuites.

ANTONIA O que la varen enterar malament.

RAMÓN Això.

MERCENE. ¿ Es a dir que vostè està en que tot va ser?...

PAULINA Una calumnia, senyora ; una calumnia que a la fi s'ha descobert. (¡ Pobre xicota !)

MERCENE. ¡ Ramón, una abrassada !

RAMÓN Si... però... (L'abrassa ab por.)

PAULINA (No apretis, tu... si no, boja y tot, l'esguerro.)

ESCENA XIV

Els meteixos, CRIAT PRIMER, aviat ALBERT, després Xulos, MILOCA y ESPÍA-DIMONIS, PASTETES, BIELÓ, SENYOR MIQUEL, ANTONET y Criats ab les plates.

CRIAT ¿ Es pot?

RAMÓN ¿ Què?

CRIAT (A Paulina.) La seva mamà diu que s'enteri d'això. (Li dóna un paper.)

PAULINA (¡ Què miro ! ¡ L'Albert en aquesta fonda !... ¡ Ay pobre de mí !)

ANTONIA ¿ Què li passa, senyora?

PAULINA No... és que la mamà no's troba bé.

RAMÓN (¡ Ay si em vol fer seguir !)

ANTONIA Si necessita...

PAULINA — No, no. (¡Quin compromís!)

MERCENE. — No quedi.

PAULINA — No, dispensi'm... hasta luego. (Em voldría fondre.)

ANTONIA — Desitjaríem que no fos rès.

PAULINA — Gracies.

RAMÓN — (Alegre.) (¡Se'n va!) (Surt Albert foro dreta.)

ALBERT — (Aquesta Paulina no la trobo enlloch.) ¡Redeu!

PAULINA — (Ell. ¡Adiós, Madrid!)

ALBERT — (¡Al últim m'ha pescat!)

MERCENE. — ¿Que's coneixíen?

PAULINA — Si...

ALBERT — (¡Dissimula!)

PAULINA — Som cosins, ¿oy?

ALBERT — Si... cosins... ¡Ay carat! ¿Tu aquí?

RAMÓN — (¡Què!... ¡cosina d'ell!)

ALBERT — ¿Y com estàn a casa teva?

PAULINA — Bé; sinó que la mamà ha volgut venir a veure els toros.

ALBERT — Bé.

RAMÓN — (Y ara ella li dirà que jo... ¡quina vergonya!)

PAULINA — Y ens hauríes de fer un favor...

ALBERT — Digues... ja sabs...

PAULINA — D'acompanyarnos an aquest tren que surt ara. La mamà no's troba gayre bé. (Vull fugir d'aquí.)

ALBERT — Ab molt gust.

RAMÓN — (¡Se l'emporta!) (Alegre.)

ANTONIA — ¿Per què no esperen demà dematí, que'ns en aniríem tots plegats?

RAMÓN — (¡D'hont surt ara!)

PAULINA — No... si a la nit hi hagués novetat...

CRIAT — La seva mamà, que baixi desseguida.

PAULINA — Vaig. (¡Què hi haurà!) Miri's, el meu cosí es despedirà per mi... dispensi'm. (A Ramón.) (Passat-demà, al Parque.)

RAMÓN — (¡Espéramhi, al Parque!)

PAULINA — Pàssinho bé. (Se'n va, foro esquerra.)

ALBERT — Bueno, donchs... donya Antonia, hasta més veure.

ANTONIA Adiós, Albert. (Dantli la mà.)
ALBERT Merceneta...
MERCENE. Que ho passi bé.
ALBERT Y si volen rès per Madrid...
ANTONIA ¿Què fem? Encara hi ets a temps...
MER. Y RAM. ¡No!
ALBERT Ah... ¿que encara?...
ANTONIA Rès... rès... deixiho córrer.
ALBERT ¡Ramón! (Demà l'espero a Barcelona y em dirà com ha quedat, això.) (Comensen a sortir xulos que s'acosten a la taula.)
RAMÓN (Ja'ns veurem a Lleyda.) Gracies per tot.
ALBERT De rès. (A vostè no tinch d'enganyarlo... Aquesta no és cap cosina... aquesta és la Susagna.)
RAMÓN (Què!) (Petrificat.)
ALBERT Desitjaré que tinguin un felís viatge.
TOTS (Menos Ramón.) Igualment.
ANTONIA (M'hauría d'enganyar de poch; però aquesta cosina em fa olor de contrabando. (Ramón queda ensimismat, y en el temps de dir Miloca, Pastetes y Espía-dimonis les següents frases, Merceneta s'acosta a Ramón, poch a poch.)
MILOCA Apa, Espía. (Sortint de segón terme ab Espía-dimonis.)
PASTETES Ja estich curat. (Sortint foro ab Bieló.)
ESPÍA (Ompliré la fiambrera.)
MIQUEL Anem a sopar. (Sortint segón terme dreta ab Antonet.)
MILOCA ¿Què prens tu? (A Espía-dimonis, que omple la fiambrera.)
ESPÍA Ja m'entench, jo.
MERCENE. ¿Què tens, Ramón? ¿En què penses?
RAMÓN Si... pensava que l'home que té una esposa virtuosa y amant, y fa lo que durant vintiquatre hores heu cregut que jo feya, no té perdó de Déu ni dels homes.
MERCENE. ¿Encara penses en aixó? (Apareixen dos criats que posen dues grans plates d'arròs a la taula.)
BIELÓ Senyors... quan vulguin.
RAMÓN Ara. (Les senyores es treuen els sombreros y romp

a fòra la música. Apareix foro dreta un delegat y quatre guardies.)

ESCENA ÚLTIMA

Els meteixos, DELEGAT y Guardies.

DELEGAT De orden del señor gobernador, toda la cuadrilla a la cárcel. (Exclamació general.)

ESPÍA ¿Veyeu si he fet bé d'omplir la fiambrera?

MILOCA (¡Ja me la temía!)

MIQUEL ¿Hasta el noy?

ANTONET ¡Vull anar a casa!

PASTETES Però... *¿qué es esto?*... Jo, després de les corrides, hi vaig casi sempre, a la presó, però em deixen sopar.

ANTONET ¡Tinch por! (Plorant.)

RAMÓN Señor delegado... Entérese usted del importe de la multa, que yo la pago.

DELEGAT Corriente... que se queden dos guardias. (Se'n va y es queden dos guardies a la porta.)

RAMÓN Senyors, sentarse, que això no ha sigut rès; y en compensació d'aquest mal rato que'ns han donat, queden tots invitats a casa a passar un dia alegre pera celebrar la meva separació del toreig.

Y serà la festa tal,
que n'ha de parlar l'historia;
no vull que's tingui memoria
d'havernhi hagut cap d'igual.

(A Merceneta, agafantli la mà.)

Y en allí, abjurant de plano
de mes aficions taurines,
tallaràn tes mans divines
la coleta al Cartujano.

TELÓ

FI DE LA COMEDIA